

बर्दिबास नगरपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५

सभाबाट स्वीकृत मिति : २०७५/०३/२८

प्रमाणिकरण मिति : २०७५/०६/२२

२०७५ सालको ऐन संख्या :

बर्दिबास नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
बर्दिबास, महोत्तरी ।
प्रदेश नं. २, नेपाल

बर्दिवास नगरपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५

प्रस्तावना : सहकारी मूल्य र सिद्धान्त अनुरूप स्थानीय स्तरमा छरिएर रहेको श्रम, सीप र पूँजीलाई एकीकृत रूपमा परिचालन गर्दै नगरवासीहरूको आर्थिक, सामाजिक तथा साँस्कृतिक विकास गर्न समुदायमा आधारित, सदस्य केन्द्रित, स्वायत्त र अनुशासित व्यावसायीक संगठनको रूपमा सहकारी संस्थाहरूको प्रवर्द्धन गर्दै स्थानीय अर्थतन्त्रलाई समेत सुदृढ तुल्याउन नेपालको संविधान बमोजिम सहकारी संस्थाहरूको दर्ता, सञ्चालन एवं नियमन सम्बन्धी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले बर्दिवास नगरपालिकाको नगरसभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम 'बर्दिवास नगरपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५' रहेको छ ।
(२) यो ऐन तुरन्त प्रारम्भ हुनेछ ।
  २. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,
    - (क) 'आन्तरिक कार्यविधि' भन्नाले सहकारी संस्थाले दफा ५८ बमोजिम बनाएको आन्तरिक कार्यविधि सम्झनु पर्छ ।
    - (ख) 'कसूर' भन्नाले दफा ७८ बमोजिमको कसूर सम्झनु पर्छ ।
    - (ग) 'तोकिएको' वा 'तोकिए बमोजिम' भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।
    - (घ) 'परिवार' भन्नाले सदस्यको पति वा पत्नी, छोरा, बुहारी, छोरी, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, बाबू, आमा, सौतेनी आमा र आफुले पालन पोषण गर्नुपर्ने दाजु भाउजु भाइ, बुहारी र दिवी, बहिनीलाई सम्झनु पर्छ ।
- तर सो शब्दले अंशवण्डा गरी वा मानो छुट्टिई आ-आफ्नो पेशा व्यवसाय गरी बसेको परिवारको सदस्यलाई जनाउने छैन ।
- (ङ) 'वच्त' भन्नाले सदस्यले संस्थामा जम्मा गरेको रकम सम्झनु पर्छ ।
  - (च) 'लेखा सुपरीवेक्षण समिति' भन्नाले दफा ३७ बमोजिमको लेखा सुपरीवेक्षण समिति सम्झनु पर्छ ।
  - (छ) 'विनियम' भन्नाले सम्बन्धित संस्थाको दफा १७ बमोजिम बनाएको विनियम सम्झनु पर्छ ।
  - (ज) 'शेयर' भन्नाले संस्थाको शेयर पूँजीको अंश सम्झनु पर्छ ।
  - (झ) 'सञ्चालक' भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष र अन्य पदाधिकारी समेतलाई जनाउँछ ।
  - (ञ) 'सदस्य' भन्नाले संस्थाको सदस्यता प्राप्त गरेका व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

बर्दिवास नगर
नगरपालिका
बर्दिवास, नेपाल
प्रदेश संघर्ष
२०७५

(ट) 'समिति' भन्नाले दफा ३० को उपदफा (१) बमोजिमको सञ्चालक समिति सम्झनु पर्छ ।

(ठ) 'सहकारीको मूल्यहरू' भन्नाले सहकारीको अभ्यासमा अवलम्बन गरिने स्व-सहयोगी, स्व-उत्तरदायी, लोकतन्त्र, समानता, समता र ऐक्यबद्धता गरी छ, वटा आधारभूत मूल्यहरूलाई सम्झनु पर्छ । यस शब्दले सहकारीले अवलम्बन गर्नु पर्ने इमान्दारी, खुलापन, सामाजिक उत्तरदायित्व र अरुको हेरचाह गरी अन्य चार नैतिक मूल्यहरूलाई समेत जनाउँछ ।

(ड) 'संस्थाको व्यवसाय' भन्नाले विनियममा व्यवस्था भए बमोजिम सञ्चालित व्यावसायिक क्रियाकलाप सम्झनु पर्छ ।

(ढ) 'सहकारीको सिद्धान्तहरू' भन्नाले स्वेच्छिक तथा खुला सदस्यता; सदस्यहरूको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण; सदस्यहरूको आर्थिक सहभागीता; स्वायत्तता र स्वतन्त्रता; शिक्षा, तालीम र सूचना; सहकारी-सहकारी बीच सहयोग; र समुदाय प्रति चासोलाई सम्झनु पर्छ ।

(ण) 'संस्था' भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठन भई दफा ६ बमोजिम दर्ता भएको विषयगत वा वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था सम्झनु पर्छ ।

(त) 'साधारण सभा' भन्नाले संस्थाको साधारण सभा सम्झनु पर्छ ।

(थ) 'प्राथमिक पूँजी कोष' भन्नाले शेयर पूँजी र जगेडा कोष सम्झनु पर्छ ।

(द) 'दर्ता गर्ने अधिकारी' भन्नाले दफा ६९ बमोजिमको अधिकारी सम्झनु पर्छ ।

(घ) 'संघ' भन्नाले जिल्ला विषयगत सहकारी संघ, जिल्ला सहकारी संघ, प्रदेश विषयगत सहकारी संघ र प्रदेश सहकारी संघ सम्झनु पर्छ ।

(न) 'तरलता' भन्नाले बचत तथा ऋण सहकारीको बैंक तथा नगद मौज्दात सम्झनु पर्छ ।

(प) 'नगरपालिका' भन्नाले नगरपालिकाको कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

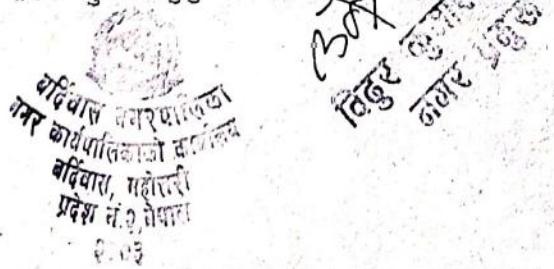
संस्थाको गठन तथा दर्ता

३. संस्थाको गठनः (१) वर्दिवास नगरपालिका भित्र स्थायी ठेगाना भएका वा पेशा वा व्यवसाय गरी बस्ने कम्तीमा तीस जना नेपाली नागरिकहरू आपसमा मिली विषयगत वा वहुउद्देश्यीय संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

तर बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने गरी संस्था दर्ता गर्न कम्तीमा एक सय जना संस्थापक सदस्यहरूको सलगता आवश्यक हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि श्रमिक, युवा, महिला, पिछडिएको समुदाय वा कृषकहरूले आफ्नो थ्रम, सीप र पूँजीमा आधारित भई सामूहिक व्यवसाय गर्न न्यूनतम पन्थ्य जना भए पनि संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

(३) यस दफा बमोजिम संस्था गरुन्न गर्दा एक परिवार एक सदस्यका दरले उपदफा (१) मा उल्लिखित संख्यां पुगेको हुनु पर्नेछ ।

तर संस्था दर्ता भइसकेपछि एकै परिवारका एकमन्दा बढी व्यक्तिले सो संस्थाको सदस्यता लिन चाह्ना पर्ने छैन ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि शिक्षा, स्वास्थ्य, यातायात, शित भण्डार, हाट बजार, प्रशोधन उद्योग, आवाश जस्ता संस्था स्थापना गर्न उपदफा (१) बमोजिम संस्था दर्ताका लागि निवेदकहरुमा संस्था र निकायगत सहभागिता हुन सक्नेछ ।

५. दर्ता नगरी सहकारी संस्था सञ्चालन गर्न नहुने : कसैले पनि यस ऐन बमोजिम दर्ता नगरी सहकारी स्थापना तथा सञ्चालन गर्न हुदैन ।

६. दर्ताका लागि दरखास्त दिनुपर्ने: (१) यस ऐन बमोजिम गठन भएका संस्थाले दर्ताको लागि दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष अनुसूचि १ बमोजिमको ढाँचामा दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका दरखास्त साथ देहाय बमोजिमका कागजातहरू संलग्न गर्नु चाहेछ:-

(क) संस्थाको प्रस्तावित विनियम,

(ख) संस्था सञ्चालनको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन,

(ग) सदस्यले लिन स्वीकार गरेको शेयर संख्या र शेयर रकमको विवरण,

(घ) नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपिहरू,

(ङ) पेशा वा व्यवसायका आधारमा संस्था दर्ताको लागि पेशा वा व्यवसाय खुले कागजात,

(च) खण्ड (घ) बमोजिम पेश गरिएको नागरिकतामा स्थायी ठेगाना अन्यत्र उल्लेख भएमा नगरपालिका भित्र स्थायी बसोबास गर्ने वा कुनै पेशा वा कारोबार गरी बसेको भए सोको प्रमाणको प्रतिलिपि ।

७. दर्ता गर्नुपर्ने: (१) दफा ५ को उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त दरखास्त सहितको कागजातहरू छानविन तथा एकीन गरी दर्ता गर्ने अधिकारीले दरखास्त परेको मितिले तीस दिनभित्र त्यस्तो संस्था दर्ता गरी तोकिएको ढाँचामा दर्ता प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छानविन गर्दा प्रस्तावित संस्थाको विनियमको कुनै कुरामा परिमार्जन गर्नुपर्ने देखिएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो परिमार्जन गर्नुपर्ने व्यहोरा खुलाई दरखास्त प्राप्त भएको मितिसे पन्थ दिनभित्र निवेदकलाई सूचना गर्नु पर्नेछ ।

(३) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका वर्दिवास नगरपालिका भित्र कार्यक्षेत्र कायम गरिएका संस्था यसै ऐन बमोजिम दर्ता भएको मानिनेछ ।

८. दर्ता गर्न अस्वीकार गर्न सक्ने : (१) दफा ५ को उपदफा (२) बमोजिम पेश गरिएका कागजातहरू छानविन गर्दा फरक परेमा वा दफा ६ को उपदफा (२) बमोजिमको सूचना बमोजिम विनियम परिमार्जन गरी ३० दिनभित्र पेश नगरेमा दर्ता गर्ने अधिकारीले संस्था दर्ता गर्न अस्विकार गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम संस्था दर्ता गर्न अस्वीकार गरेकोमा दर्ता गर्ने अधिकारीले कारण खुलाई तीन दिन भित्र सोको जानकारी सम्बन्धित निवेदकहरूलाई दिनु पर्नेछ ।

लम्बर कार्यपालिकाको दाखिला
देविल, कहोतरी
प्रदेश नं.२ देपाल

५३ नवार दुल्लु

५. सहकारी संस्था संगठित संस्था हुने: (१) यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको संस्था अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित र सङ्गठित संस्था हुनेछ ।

(२) संस्थाको काम कारबाहीको लागि एउटा छुटै छाप हुनेछ ।

(३) संस्थाले यस ऐनको अधीनमा रही व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग, विक्री वा अन्य व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(४) संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट नालिस उज्जूर गर्न र सो उपर पनि सोही नामबाट नालिस उज्जूर लाग्न सक्नेछ ।

(५) संस्थाले व्यक्ति सरह करोर गर्न सक्नेछ ।

९. संस्थाको कार्यक्षेत्र: (१) संस्थाको कार्यक्षेत्र बढीमा बर्दिवास नगरपालिकाभर हुन सक्नेछ ।

तर, कार्यक्षेत्रको आधार सदस्य संख्या, सहभागिता, सम्भाव्यता र भौगोलिक सन्निकटतामा आधारित हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाको कार्यक्षेत्रका वडाहरूमा व्यावसायिक सेवा सञ्चालन नभएको वा जम्मा कारोबारको तोकिएको रकम वा अनुपातभन्दा कम रकम वा अनुपातको व्यावसायिक सेवा सञ्चालन भएको देखिएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले व्यावसायिक सेवा सञ्चालन भएका वडा मात्र कार्यक्षेत्र कायम गरी विनियम संशोधन गर्न निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम दर्ता गर्ने अधिकारीले निर्देशन दिएकोमा संस्थाले एक वर्षभित्र विनियम संशोधन गरी आफ्नो कार्यक्षेत्र पुनः निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाले आवश्यकता अनुसार साधारण सभाको स्वीकृति लिई कार्यक्षेत्र घटाउने गरी विनियम संशोधनका लागि पेश गर्न सक्नेछ ।

१०. अन्यत्र दर्ता भएको संस्थाको जिम्मेवारी: (१) अन्यत्र दर्ता भई बर्दिवास नगरपालिका भित्र कार्यक्षेत्र भएका संस्थाहरूले बर्दिवास नगरपालिका भित्रका सदस्यहरू र उनिहरूसँग भएको कारोबारको विवरण नगरपालिकाको कार्यालयमा नियमित रूपमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बर्दिवास नगरपालिका भित्र कार्यक्षेत्र रहेका संस्थाहरूको कार्यालयको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न नगरपालिकाले सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम विवरण उपलब्ध नगराउने वा उपदफा (२) बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा प्रचलित कानून बमोजिम भएको नपाइएमा त्यस्तो संस्थाका सञ्चालक वा व्यवस्थापकलाई सम्बन्धित निकायमा कारबाहीका लागि लेखि पठाउन सक्नेछ ।

११. विषयगत आधारमा वर्गीकरण: (१) संस्थाको वर्गीकरण देहाय बमोजिम हुनेछ,

(क) उत्पादन सहकारी : कृषि (अन्नवाली, तेलहनवाली, मसलावाली, चिया, कफि, उखु, फलफूल, तरकारी, पशुपालन, माछा; मासु, दुध, मह जन्य उत्पादन आदि), जडिबुटी, उद्योग, खानी, उर्जा, बन पैदावार आदि ।

(ख) उपभोक्ता सहकारी : थोक तथा खुद्रा व्यापार, बजार, भण्डारण, ढुवानी, यातायात, सञ्चार, प्रकाशन, विधालय, प्राविधिक शिक्षालय, शिसु स्थाहार केन्द्र, बृद्धाश्रम, तालिम तथा प्रशिक्षण, परामर्श सेवा, अस्पताल, एम्बुलेन्स, नर्सिङ सेवा, फिजियोथेरेपी सेवा, आवाश, होटल,

बोद्धेवार क्षमता, लोधियालिकाको क्षमता, बैंक, बहोतर, प्रदेश नेतृत्व सेवा

४३
८५

रेष्टुरा, ट्राभल, पार्क तथा उद्यान, सभास्थल, व्यायामशाला, सिंचाइ, विद्युत वितरण, खानेपानी, फोहोरमैला व्यवस्थापन, कवाडी सामाग्री संकलन र बिक्री आदि।

(ग) वित्तीय सहकारी : बचत तथा ऋणको कारोबार, रकम ट्रान्सफर, विमा आदि।

(घ) श्रमिक सहकारी: श्रम र सिपमा आधारित श्रमिकहरूको स्वामित्वमा स्थापना भएको संस्था।

(ङ) वहुउद्देश्यीय सहकारी : दुई वा दुई भन्दा बढी विषयको कारोबार गर्ने संस्था ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएका भए तापनि नगरपालिकाको निर्णय अनुसार अन्य विषयका संस्था दर्ता गर्न सकिने छ ।

१२. कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न सक्ने: (१) दफा ६ बमोजिम दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरे पछि संस्थाले आफ्नो उद्देश्य प्राप्तिका लागि यस ऐन र विनियमको अधीनमा रही आवश्यक कारोबार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाले उपदफा (१) बमोजिम कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न छुट्टै संस्था दर्ता गर्नु पर्ने छैन । तर त्यस्तो कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्न प्रचलित कानून बमोजिम अनुमतिपत्र, स्वीकृति वा इजाजतपत्र लिनु पर्ने रहेछ भने सो बमोजिम अनुमतिपत्र, स्वीकृति वा इजाजतपत्र लिएर मात्र कारोवार, व्यवसाय, उद्योग वा परियोजना सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम अधिकार पाएको निकाय वा अधिकारीबाट अनुमतिपत्र, स्वीकृति वा इजाजतपत्र प्राप्त गरेमा पन्थ दिनभित्र सोको जानकारी दर्ता गर्ने अधिकारीलाई दिनु पर्नेछ।

(४) दुईं वा दुईभन्दा बढी संस्थाले संयुक्त वा साभेदारीमा आफ्नो उत्पादन वा सेवाको बजारीकरणको लागि यस ऐनको अधीनमा रही आवश्यक कारोबार, व्यवसाय, उच्चोग वा परियोजना सञ्चालन गर्न सक्ने छन् ।

(५) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने संस्थाले तोकिए वमोजिम विषयगत संघ वा संस्थाहरुको स्वामित्व रहेको साना किसान विकास बैंक वा लहकारी बैंकसँग मात्र वित्तीय कारोबार गर्न सक्नेछन्।

तर, यस व्यवस्थाले बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने संस्थाले कुनै अन्य बैंक वा वित्तीय निकायमा खाता खोली रकम राख्न वा कर्जा लिन बाधा पर्ने छैन।

१३. दायित्व सीमित हुने : (१) संस्थाको कारोबारको सम्बन्धमा संदर्भको दायित्व निजले खरिद गरेको वा खरिद गर्न स्वीकार गरेको शेयरको अधिकतम रकमसम्म मात्र सीमित रहनेछ ।

(२) संस्थाको नाममा 'सहकारी' र नामको अन्त्यमा 'लिमिटेड' भन्ने शब्दको प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।
 १४. सहकारीका मूल्य र सिद्धान्तहरूको पालना गर्नु पर्ने: संस्था सञ्चालन गर्दा सहकारीका मूल्य र सिद्धान्तहरूको पालना गर्नु पर्नेछ ।

१५. संस्थाको उद्देश्यः आफ्ना सदस्य र समुदायको अर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विकास गर्नु संस्थाको मुख्य उद्देश्य हुनेछ। *काली*

१ सदस्य र समुदायका
विद्वान् कुमार काली
नगर प्रगति

१६. संस्थाको कार्यः संस्थाले स्वीकृत विनियम बमोजिमका कार्यहरु गर्नेछ ।

परिच्छेद-३

विनियम तथा आन्तरिक कार्यविधि

१७. संस्थाको विनियम : (१) संस्थाले यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम र नगरपालिकावाट स्वकृत मापदण्डको अधीनमा रही आफ्झो कार्य सञ्चालनको लागि विनियम बनाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदका (१) बमोजिमको विनियम दर्ता गर्ने अधिकारी बाट स्वीकृत भएपछि लागु हुनेछ ।

१८. संस्थाको आन्तरिक कार्यविधि : (१) संस्थाले यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, मापदण्ड र विनियमको अधीनमा रही आवश्यकता अनुसार आफ्नो आन्तरिक कार्यविधि बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आन्तरिक कार्यविधि सम्बन्धित संस्थाको साधारण सभाले स्वीकृत गरेपछि कार्यान्वयनमा आउने छ ।

(३) यो ऐन कार्यान्वयनमा आएको एक वर्ष भित्र देहायका विषयका कार्यविधिहरु कार्यान्वयनमा ल्याइसेन्स पर्नेछ,

- (क) आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी कार्यविधि
  - (ख) खरिद व्यवस्था सम्बन्धी कार्यविधि
  - (ग) कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी कार्यविधि
  - (घ) वचत तथा ऋण परिचालन कार्यविधि (वित्तीय कारोबार गर्ने संस्थाको लागि मात्र)

१०. विनियम र आन्तरिक कार्यविधिमा संशोधनः (१) संस्थाको संधारण सभाको कुल सदस्य संख्याको बहमतवाट मात्र विनियम र आन्तरिक कार्यविधिहरु स्वीकृत वा संशोधन हुन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) वमोजिम स्वीकृत वा संशोधन भएको विनियम दर्ता गर्ने अधिकारीबाट स्वीकृत भएपछि लागू हुनेछ ।

परिच्छेद-४

सदस्यता

२०. संस्थाको सदस्यता: (१) सोहू वर्ष उमेर पूरा गरेका देहायका नेपाली नागरिकहरू संस्थाको सदस्य हुन सक्नेछः

- (क) संस्थाको शेयर खरिद गरेको,
(ख) संस्थाको विनियममा उल्लिखित शर्तहरू स्वीकार गरेको,
(ग) सोही व्यावसायिक प्रयोजनको अर्को संस्थाको सदस्यता नलिएको,
(घ) वर्दिवास नगरपालिका भित्र स्थायी ठेगाना भएको वा पेशा वा व्यवसाय गरी
बसेको

३५२ विद्यालय
नगर पटुक

ब्रह्मदिवास यशस् ॥१०॥
वेदम् वायपालिकां चतुर्वर्षा
ब्रह्मदिवास, यशोत्तरी
प्रियं च २. वेदान्त
२०७३

(२) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारका निकायहरू, स्थानीय तह साधै संस्थाको कार्यक्षेत्र भित्रका सामुदायिक वा सहकारी विद्यालय, गुठी, स्थानीय क्लब, स्थानीय तहमा गठन भएका उपभोक्ता समूहहरू संस्थाको सदस्य हुन वाधा पर्ने छैन ।

(३) बचत तथा ब्रृणको कारोबार गर्ने वाहेक अन्य उद्देश्यले स्थापना भएका संस्थामा सहकारी संघ संस्था वा अन्यत्र बसोबास गर्ने व्यक्तिहरूलाई स्वीकृत विनियम बमोजिम सदस्यता दिन वाधा पर्ने छैन ।

२१. सदस्यता प्राप्त गर्न निवेदन दिनु पर्ने: (१) संस्थाको सदस्यता लिन चाहने व्यक्ति वा निकायले समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्रेरको मितिले पैतीस दिन भित्र समितिले यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम र संस्थाको विनियमको अधीनमा रही सदस्यता प्रदान गर्ने वा नगर्ने निर्णय गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निर्णय गर्दा समितिले सदस्यता प्रदान नगर्ने निर्णय गरेमा सो को कारण खोली सात दिनभित्र निवेदकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम जानकारी पाएको मितिले तीस दिनभित्र सम्बन्धित व्यक्तिले त्यस्तो संस्था दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष उजूर गर्न सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्राप्त उजूरी छानविन गर्दा सम्बन्धित संस्थाको विनियम बमोजिम निवेदकलाई सदस्यता प्रदान गर्नुपर्ने देखिएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो निवेदकलाई सदस्यता प्रदान गर्नको लागि आदेश दिन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम आदेश भएमा सो आदेश प्राप्त गरेको सात दिन भित्र सम्बन्धित संस्थाले निवेदकलाई सदस्यता प्रदान गरी सोको जानकारी दर्ता गर्ने अधिकारीलाई दिनु पर्नेछ ।

२२. सदस्य हुन नपाउने: (१) कुनै व्यक्ति वा तिकाय नगरपालिका भित्रका एउटै प्रकृतिको एकभन्दा बढी संस्थाको सदस्य हुन पाउने छैन ।

(२) सदस्यता दिदा उपेदफा (१) बमोजिम अन्य संस्थाको सदस्यता नलिएको भनि कबुलियत गराई मात्र सदस्यता दिन सकिनेछ ।

(३) यस अधि नगरपालिका भित्र एउटै प्रकृतिको एक भन्दा बढी संस्थामा सदस्यता लिएको भए यो ऐन जारी भएको दुई वर्षभित्र कुनै एक संस्थाको मात्र सदस्यता कायम राख्ने गरी आफ्नो कारोबार मिलान गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) वा (३) मा भएको व्यवस्था विपरित एक भन्दा बढी संस्थाको सदस्य भई कारोबार गरेको पाइएमा यस ऐन बमोजिम सजाय हुनेछ ।

२३. सदस्यताको समाप्ति: (१) कुनै सदस्यको सदस्यता देहायको अवस्थामा समाप्त हुनेछ :

(क) सदस्यता छाड्न दिइएको निवेदन समितिले स्वीकृत गरेमा,

(ख) साधारण सभामा विना सूचना लगातार तीन पटकसम्म अनुपस्थित भएमा,

(ग) यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियम बमोजिम सदस्यले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरूको पालना नगरेमा,

३८
उपेदकलाई बुझाउ दिइन
उपेदकलाई बुझाउ दिइन
उपेदकलाई बुझाउ दिइन

बोद्धवाल क. लिलो
बाटर वायपालिका द्वारा तरिका
बदिवास तरिका
प्रदेश तरिका
२०७३

(घ) दफा २० बमोजिमको योग्यता नभएमा ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै सदस्यले संस्थाको दायित्व फरफारख नगरी सदस्यता छाड्न सक्ने छैन ।

२४. सुबिधा प्राप्त गर्न नसक्ने: कुनै सदस्यले संस्थालाई तिर्नु पर्ने कुनै दायित्व निर्धारित समय भित्र भुक्तान नगरेमा वा यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा विनियम बमोजिम सदस्यले पालन गर्नुपर्ने व्यवस्थाको पालना नगरेमा समितिको निर्णयले सदस्यको केही वा सबै अधिकार तोकिए बमोजिमको शर्त र समय सीमासम्म निलम्बन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-५

साधारण सभा, सञ्चालक समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समिति

२५. साधारण सभा: (१) संस्थाको सर्वोच्च अङ्गको रूपमा साधारण सभा हुनेछ ।

(२) संस्थाका सबै सदस्यहरू साधारण सभाका सदस्य हुनेछन् ।

(३) संस्थाको साधारण सभा देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) प्रारम्भिक साधारण सभा

(ख) वार्षिक साधारण सभा

(ग) विशेष साधारण सभा

२६. प्रारम्भिक साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार:-

(क) हाल सम्मको काम र कारोबारको जानकारी लिने,

(ख) वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गर्ने,

(ग) समितिको प्रतिवेदन अनुमोदन गर्ने,

(घ) सञ्चालक समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्ने,

(ङ) आन्तरिक कार्यविधिहरू पारित गर्ने,

(च) समितिले पेश गरेको सूचिबाट लेखा परीक्षकको नियुक्ति र निजको पारिश्रमिक तोक्ने,

(छ) विनियममा उल्लिखित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

२७. वार्षिक साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार:

(क) कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गर्ने,

(ख) लेखा परीक्षण प्रतिवेदन अनुमोदन गर्ने,

(ग) सञ्चालक समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समितिको निर्वाचन तथा विघटन गर्ने,

(घ) सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्यलाई पदबाट हटाउने,

(ङ) समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समितिको वार्षिक प्रतिवेदन स्वीकृत गर्ने,

बालियाला बालियाला
लाला लाला लाला
लाला लाला लाला
लाला लाला लाला

लाला लाला लाला
लाला लाला लाला
लाला लाला लाला
लाला लाला लाला

- (च) विनियम तथा आन्तरिक कार्यविधिहरु स्वीकृत वा संशोधन गर्ने,
- (छ) समितिले पेश गरेको सूचिबाट लेखा परीक्षकको नियुक्ति र निजको पारिश्रमिक तोक्ने,
- (ज) संस्थाको एकिकरण वा विघटन गर्ने,
- (झ) संस्थाको संगठन संरचना र कर्मचारी दरबन्दी स्वीकृत गर्ने,
- (ञ) बाह्य ऋण तथा अनुदान लिने सम्बन्धमा नीतिगत निर्णय गर्ने,
- (ट) समितिको सिफारिश एवं लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेखित सुझावका आधारमा कुनै सदस्यको दायित्व मिनाहा गर्ने,
- (ठ) पदाधिकारीहरुले पाउने सुविधा र व्यवस्थापकको पारिश्रमिक स्वीकृत गर्ने,
- (ड) विनियममा तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

२८. साधारण सभाको बैठक: (१) समितिले संस्था दर्ता भएको मितिले तीन महिना भित्र प्रारम्भिक साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ।

(२) समितिले प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले बढीमा छ महिना भित्र वार्षिक साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ।

- (३) समितिले देहायको अवस्थामा विशेष साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ:-
- (क) विशेष कारणबश सभा बोलाउनु पर्ने समितिवाट निर्णय भएमा,
- (ख) दफा ३८ को उपदफा (१) को खण्ड (छ) बमोजिम लेखा सुपरीवेक्षण समितिको सिफारिसमा,

(ग) कुनै सञ्चालकले विशेष साधारण सभा बोलाउन पेश गरेको प्रस्ताव समितिद्वारा पारित भएमा,

(घ) विशेष साधारण सभा बोलाउनु पर्ने कारण खुलाई संस्थाका पञ्चस प्रतिशत सदस्यहरुले समिति समक्ष निवेदन दिएमा,

(ङ) दफा २९ को उपदफा (१) बमोजिम दर्ता गर्ने अधिकारीले निर्देशन दिएमा,

२९. विशेष साधारणसभा बोलाउन निर्देशन दिनुपर्ने: (१) संस्थाको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा वा कसैको उजुरी परी छानविन गर्दा देहायको अवस्था देखिन आएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो संस्थाको समितिलाई साधारण सभा बोलाउन निर्देशन दिनु पर्नेछ:-

- (क) सहकारीको मूल्य र सिद्धान्तको गम्भीर उल्लंघन गरेमा,
- (ख) यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनको नियम, विनियम तथा आन्तरिक कार्यविधि विपरीत कार्य गरेमा,
- (घ) दर्ता गर्ने अधिकारीले दिएको निर्देशनको बारम्बार उल्लंघन गरेमा,
- (ङ) दफा ३१ को उपदफा (२) बमोजिम दर्तासर्वे अधिकारीले आदेश दिएमा।

गोदावारी जनरल
बायर बायरिकान्स
गोदावारी
प्रदेश नं. ३

(२) उपदफा (१) बमोजिम साधारणसभा बोलाउन आदेश प्राप्त भएमा समितिले सो आदेश प्राप्त भएको मितिले पन्थ दिनभित्र कारण खोली विशेष साधारण सभाको बैठक बोलाउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) मा उल्लिखित अवधिभित्र समितिले साधारण सभा नबोलाएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले पन्थ दिन भित्र त्यस्तो संस्थाको साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(४) संस्थाको साधारण सभाको लागि गणपुरक संख्या तत्काल कायम रहेको सदस्य संख्याको एकाउन प्रतिशत हुनेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम गणपुरक संख्या नपुगी बैठक स्थगन गर्नुपर्ने अवस्थामा कम्तीमा ७ दिनको म्याद दिई सञ्चालक समितिले अर्को मिति तय गरी साधारण सभा बोलाउनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम बस्ने साधारण सभाको गणपुरक संख्या तत्काल कायम रहेको सदस्य संख्याको एक तिहाई हुनेछ ।

३०. सञ्चालक समिति: (१) संस्थामा साधारण सभाबाट निर्वाचित एक सञ्चालक समिति रहनेछ ।

तर एउटै व्यक्ति लगातार एउटै पदमा दुई पटकभन्दा बढी सञ्चालक हुन पाउने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा उपलब्ध भएसम्म कम्तीमा तेतीस प्रतिशत महिला सदस्यको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्नु पर्नेछ ।

स्पष्टिकरण: संस्थाले स्वीकृत विनियम बमोजिम संस्थाको सदस्य सहभागिताको आधारमा युवा वा कुनै पिछडिएको वर्ग वा समुदायका सदस्यहरुको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्न थप केही पदहरु आरक्षण गरी सोही समूहबाट प्रतिनिधित्व गराउन सक्नेछ ।

(३) एउटै परिवारको एकभन्दा बढी सदस्य एकै अवधिमा सञ्चालक तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदमा उम्मेदवार बन्न र निर्वाचित हुन सक्ने छैन ।

(४) कुनै संस्थाको सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदाधिकारी सोही संस्थाको कर्मचारी वा आफ्नो संस्थाले सदस्यता लिएको सहकारी संघ वा बैड बाहेक अर्को कुनै संस्थाको सञ्चालक वा लेखा समितिको पदाधिकारी बन्न पाउने छैन ।

तर वार्षिक दुई करोड रूपैयाभन्दा कमको कारोबार गर्ने संस्थाको कुनै सञ्चालकले त्यस्तो संस्थामा कर्मचारीको रूपमा काम गर्न बाधा पर्ने छैन । वार्षिक दुई करोडभन्दा बढि कारोबार गर्ने संस्थामा कुनै सञ्चालक कर्मचारी रहेको भए यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले दुई वर्षभित्र त्यस्तो सञ्चालकले कर्मचारीको पद त्याग गरी अर्को व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

(५) यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि कुनै व्यक्ति एकभन्दा बढी संस्थाको सञ्चालक वा सोही वा अर्को संस्थाको कर्मचारी भएकोमा यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र कुनै एक संस्थाको मात्र सञ्चालक वा कर्मचारी रहनु पर्नेछ ।

(६) समितिको पदावधि चार वर्षको हुनेछ ।

(७) सञ्चालक समितिमा एक जना अध्यक्ष सहित कम्तीमा ७ र बढीमा १५ जना सञ्चालक रहन सक्नेछन् ।

३१. समितिको निर्वाचन: (१) समितिले आफ्नो पदावधि समाप्त हुनु कम्तीमा एक महिना अघि अर्को समितिको निर्वाचन गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिको निर्वाचन नगराएमा बढीमा तीन महिना भित्र समय तोकी समितिको निर्वाचन गराउन दर्ता गर्ने अधिकारीले सम्बन्धित समितिलाई आदेश दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम दर्ता गर्ने अधिकारीले आदेश दिएकोमा सम्बन्धित समितिले सो आदेश बमोजिमको समयावधि भित्र समितिको निर्वाचन गराई दर्ता गर्ने अधिकारलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम समितिको निर्वाचन नगराएमा दर्ता गर्ने अधिकारले बढीमा अर्को तीन महिना भित्र समितिको निर्वाचन गराउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको निर्वाचन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु सम्बन्धित समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरू एवं व्यवस्थापकको कर्तव्य हुनेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम निर्वाचन गराउँदा लागेको सम्पूर्ण खर्च सम्बन्धित संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

(७) यस दफा बमोजिम समितिको अर्को निर्वाचन नभएसम्मको लागि समितिले विनियममा व्यवस्था भए बमोजिम आफ्नो कार्य सञ्चालन गर्नेछ ।

३२. सञ्चालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारः यस ऐनमा अन्यत्र व्यवस्था भए बाहेक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) सहकारीको मूल्य र सिद्धान्तहरूको अनुसरण गरी संस्था सञ्चालन गर्ने, गराउने,

(ख) पदपूर्ति समितिको गठन गर्ने, पदपूर्ति समितिको सिफारिश बमोजिम व्यवस्थापक र अन्य कर्मचारीहरूको नियुक्ति गर्ने,

(ग) प्रारम्भिक साधारण सभा, वार्षिक साधारण सभा तथा विशेष साधारण सभा बोलाउने,

(घ) साधारण सभाका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ङ) संस्थाको नीति, अल्प कालीन वा दिघकालीन रणनितिक योजना, वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको तर्जुमा गरी साधारण सभा समक्ष पेश गर्ने, स्वीकृत नीति, योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(च) संस्थाको तर्फबाट सदस्यता स्वीकार गर्ने तथा सदस्यता खारेज गर्ने,

(छ) शेयर नामसारी तथा फिर्ता सम्बन्धी निर्णय लिने,

(ज) प्रचलित कानून र विनियम बमोजिम सम्बन्धित संघ र सहकारी बैंकको सदस्यता लिने, प्रतिनिधित्व गर्ने,

(झ) विनियम तथा आन्तरिक कार्यविधि स्वीकृति वा संशोधनका लागि साधारण सभामा पेश गर्ने,

(ञ) संस्थाको कारोबार र व्यवसायिक हित प्रवर्द्धनको काम गर्ने, गराउने,

(ट) नगरपालिका भित्र स्थापना हुने बाटूत तथा ऋणको कारोबार बाहेक अन्य कारोबार गर्ने संस्थाको सदस्यता लिने, प्रतिनिधित्व गर्ने,

(ठ) स्वीकृत विनियम बमोजिमका अन्य कार्यहरु ।

३३. सञ्चालक पदमा बहाल नरहने: देहायको कुनै अवस्थामा सञ्चालक आफ्नो पदमा बहाल रहन सक्ने छैन:-

(क) निजले दिएको राजीनामा समितिबाट स्वीकृत भएमा,

(ख) निजलाई दफा ३४ उपदफा (१) बमोजिम सञ्चालकबाट हटाउने निर्णय भएमा,

(ग) निज अर्को संस्थाको सञ्चालक रहेमा,

(घ) निज सोही वा अर्को संस्थाको कर्मचारी रहेमा,

तर दफा ३० को उपदफा (४) को प्रतिवन्धात्मक वाक्यांशमा लेखिएको कुरामा सोही बमोजिम हुनेछ ।

(ड) निज सोही वा अर्को संस्थाको लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदमा रहेमा,

(च) निज बर्दिवास नगरपालिकाबाट अन्यत्र बसाई सराई गरेमा वा पेशा वा व्यवसाय गरेको आधारमा बर्दिवास नगरपालिकामित्र बस्तै आएको व्यक्तिको पेशा वा व्यवसाय नरहेमा ,

(छ) निजको मृत्यु भएमा ।

३४. सञ्चालकलाई पदबाट हटाउन सक्ने: (१) साधारण सभाले वहुमतको निर्णयबाट देहायको कुनै अवस्थामा सञ्चालकलाई समितिको सञ्चालक पदबाट हटाउन सक्नेछ:-

(क) आर्थिक हिनामिना गरीं संस्थालाई हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा,

(ख) संस्थाको कारोबारको गोपनियता भङ्ग गरेमा,

(ग) संस्थाको कारोबार र व्यवसायसँग प्रतिस्पर्धा हुनेगरी समान प्रकृतिको कारोबार वा व्यवसाय गरेको पाइएमा,

(घ) संस्थाको अहित हुने कार्य गरेमा,

(ड) निज शारीरिक वा मानसिक रूपमा काम गर्न नसक्ने भएमा,

(च) कुनै सञ्चालकमा यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा विनियममा उल्लिखित योग्यता नरहेमा,

(छ) समितिको बैठकमा बरोबर अनुपस्थित रहेमा ।

(२) कुनै सञ्चालकलाई समितिको पदबाट हटाउने निर्णय गर्नु अधि त्यस्तो सञ्चालकलाई साधारण सभा समक्ष सफाई पेश गर्ने मौका दिइनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कुनै सञ्चालकले सफाई पेश नगरेमा वा निजले पेश गरेको सफाई सन्तोषजनक नभएमा साधारण सभाले त्यस्तो सञ्चालकलाई पदबाट हटाउनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम सञ्चालकको पदबाट हटाउने व्यक्ति दुई कार्यकालसम्म संस्थाको निर्वाचनमा उम्मेदवार बन्न पाउने छैन ।

काठमाडौं नगरपालिका
बर्दिवास, सहोतरी
प्रदेश नं. २, नेपाल

(५) उपदफा (३) बमोजिम कुनै सञ्चालक पदबाट हटेमा त्यस्तो पदमा साधारण सभाले वाँकी अधिको लागि अर्को सञ्चालकको निर्वाचन गर्नेछ ।

३५. निजी स्वार्थ समावेश भएको निर्णय प्रकृयामा संलग्न हुन नहुने: (१) सञ्चालकले आफ्नो निजी स्वार्थ समावेश भएको निर्णय प्रकृयामा संलग्न हुनु हुँदैन ।

(२) सञ्चालकले व्यक्तिगत फाइदा हुनेगरी संस्थामा कुनै कार्य गर्न गराउन हुँदैन ।

(३) कुनै सञ्चालकले उपदफा (१) को विपरीत हुनेगरी वा आफ्नो अधिकार क्षेत्रभन्दा वाहिराई कुनै काम कारबाही गरे गराएमा त्यस्तो काम कारबाही प्रति त्यस्तो सञ्चालक व्यक्तिगत रूपमा उत्तरदायी हुनेछ र त्यस्तो काम कारबाहीबाट संस्था, सदस्य वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई हानी नोक्सानी हुन गएको रहेछ भने त्यस्तो हानी नोक्सानी निजबाट असूल उपर वा सोधभर्ना गराइने छ ।

३६. समितिको विघटन: (१) साधारण सभाले देहायको अवस्थामा समितिको विघटन गर्न सक्नेछ:

(क) समितिको बदनियतपूर्ण कार्यबाट संस्थाको कारोबार जोखिममा परेमा,

(ख) संस्थाले तिर्नुपर्ने दायित्व समय भित्र भुक्तान गर्न नसकेमा,

(ग) विनियममा उल्लिखित उद्देश्य र कार्य विपरितको काम गरेमा,

(घ) समितिले आफ्नो जिम्मेवारी पूरा नगरेमा,

(ङ) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीमा उल्लिखित शर्त वा दर्ता गर्ने अधिकारीले दिएको आदेशको वारम्बार उल्लंघन गरेमा ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समिति विघटन भएमा यस ऐन बमोजिम साधारण सभाले नयाँ सञ्चालक समिति गठन गर्नेछ । नयाँ गठन हुने सञ्चालक समितिको पदावधि दफा ३० को उपदफा(६) बमोजिम हुनेछ ।

(३) समितिले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम दर्ता गर्ने अधिकारीले दिएको आदेशको पालना नगरेमा वा दफा २९ को उपदफा (२) बमोजिम पेश भएको प्रतिवेदन समेतको आधारमा दर्ता गर्ने अधिकारीले समितिलाई उजूरी वा निरीक्षणको क्रममा देखिएका विषय वस्तुको गार्भिर्यताको आधारमा बढीमा छ महिनाको समय दिई सुधार गर्ने मौका दिन सक्नेछ र त्यस्तो समयावधि भित्र पनि सुधार नगरेमा त्यस्तो समिति विघटन गर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम समिति विघटन भएमा त्यसरी विघटन गरिएको मितिले तीन महिना भित्र अर्को सञ्चालक समिति गठन हुनेगरी निर्वाचन सम्पन्न गराउन र त्यस्तो निर्वाचन नभएसम्म संस्थाको दैनिक कार्य सञ्चालन गर्न दर्ता गर्ने अधिकारीले तोकिए बमोजिमको एक तदर्थ समिति गठन गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम अर्को समितिको निर्वाचन गराउँदा लागेको सम्पूर्ण खर्च सम्बन्धित संस्थाले व्यहोर्ने छ ।

३७. लेखा सुपरीवेक्षण समितिको गठन: (१) संस्थामा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ गर्न तोकिए बमोजिमको योग्यता पुरोको एकजना संयोजक र दुईजना सदस्यहरू रहने गरी साधारण सभाले निर्वाचनबाट लेखा सुपरीवेक्षण समिति गठन गर्नेछ ।

विड्युत लुडाई बाटुल
तराई युवा

(२) एउटै परिवारको एकभन्दा बढी व्यक्ति एकै अवधिमा एउटै संस्थाको सञ्चालक समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्य पदमा उम्मेदवार बन्न सक्ने छैन ।

(३) लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदाधिकारी चार वर्षको हुनेछ ।

(४) लेखा सुपरीवेक्षण समितिको गठन वा विघटन वा कुनै पदाधिकारी हटाउने वा रिक्त पदमा पूर्ति गर्ने तरिका यस ऐन बमोजिम सञ्चालक समितिको लागि तोकिएको प्रावधान अनुरूप हुनेछ ।

३८. लेखा सुपरीवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) लेखा सुपरीवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) प्रत्येक चौमासिकमा संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षण आफै गर्ने वा आन्तरिक लेखापरीक्षक मार्फत गराउने,

(ख) आन्तरिक लेखापरीक्षकको नियुक्ति गर्न सञ्चालक समिति लाई उपर्युक्त निर्देशन दिने,

(ग) आन्तरिक लेखा परीक्षकको काममा सहजिकरण र सहयोग पुरयाउने,

(घ) सञ्चालक समितिको बैठक, निर्णय, जिम्मेवारी, भूमिका, कार्यशैली, निर्णयहरूको कार्यान्वयन, समिति र व्यवस्थापन वीचको कार्यविभाजन र समन्वय, समिति र कर्मचारी वीचको सम्बन्ध, पदपूर्ति समितिको गठन र क्रियाकलाप, निर्वाचनको कार्यतालिका, कानूनी व्यवस्थाहरूको पालना जस्ता विषयमा, समय समयमा सुपरीवेक्षण गरी प्रतिवेदन दिने,

(ङ) नगरपालिकाले दिएको निर्देशनको पालना समिति वा व्यवस्थापनबाट भए नभएको तथ्यहरू प्रतिवेदनमा समावैश गर्ने,

(च) सुपरीवेक्षण सम्बन्धी वार्षिक प्रतिवेदन साधारण सभा समक्ष पेश गर्ने ।

(२) संस्थाको आन्तरिक लेखा परीक्षण वा व्यवस्थापनको सुपरीवेक्षण गर्दा संस्थामा गम्भीर विचलन आउने अवस्था देखिएमा वा सुझावहरु कार्यान्वयन नभएको अवस्थामा लेखा सुपरीवेक्षण समितिले समितिलाई कारण खुलाई विशेष साधारण सभा बोलाउने गरी लिखित निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(३) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लेखा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्यले संस्थाको दैनिक र आर्थिक प्रशासनिक कार्यमा सहभागी हुन पाउने छैन ।

(४) सञ्चालक समितिले लेखा सुपरीवेक्षण समितिको प्रतिवेदनमाथि छलफल गर्दा लेखा समितिका संयोजक र सदस्यहरूलाई बैठकमा छलफलको एजेण्डा सहित आमन्त्रित गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टिकरण: यस व्यवस्थाले सञ्चालक समितिको बैठक सञ्चालनको व्यवस्थापन वारे सुपरीवेक्षण गर्ने काममा लेखा सुपरीवेक्षण समितिका संयोजक वा सदस्यहरूलाई बैठकमा उपस्थित हुन कसैले रोक लगाउन पाउने छैन

(५) सञ्चालक समितिको अध्यक्ष र लेखा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजकको वा सञ्चालक समितिको सदस्य र लेखा समितिको सदस्यको मर्यादा समान हुनेछ ।

मा.
विद्वान् दुर्गामी
विद्वान् प्रह्लाद

परिच्छेद-६

बचत तथा ऋणको कारोबार व्यवस्थापन

(३९) सदस्य केन्द्रित भई बचत तथा ऋणको कारोबार : (१) संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूबाट मात्र बचत स्वीकार गर्न र सदस्यलाई मात्र ऋण प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) स्वीकृत विनियम बमोजिम मात्र संस्थाले बचत तथा ऋणको कारोबार गर्न सक्नेछ ।

(३) सेवा शुल्कको सीमा ऋणको एक प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन । व्याज र हर्जना शुल्क वाहेक ऋणमा अन्य कुनै शुल्क लगाउन सकिने छैन ।

(४) बचत र ऋणको व्याजदर बीचको औसत अन्तर छ प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन ।

(५) संस्थाले प्रदान गरेको ऋणमा लाग्ने व्याजलाई मूल ऋणमा पूँजीकृत गरी सोको आधारमा व्याज लगाउन पाइने छैन ।

(६) संस्थाले सहकारी उद्योग व्यवसाय वाहेक संस्थाको प्राथमिक पूँजी कोषबाट कुनैपनि कम्पनीको शेयर खरिद गर्न सक्ने छैन ।

तर,

(क) संस्थाको दायित्वमा प्रतिकूल असर नहुने गरी संस्थाले स्व प्रयोजनको लागि घर जग्गा खरिद गर्न सक्नेछ ।

(ख) यो ऐन प्रारम्भ हुनु अघि कुनै संस्थाले कुनै कम्पनीको शेयर खरिद गरेको भएमा त्यस्तो शेयर यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्ष भित्र विक्री गरिसक्नु पर्नेछ ।

(ग) खण्ड (ख) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाले कुनै अन्य विषय वा प्रकृतिको सहकारी संस्था वा सहकारी बैंक वा संघ वा साना किसान विकास बैंक लिमिटेडको शेयर खरिद गर्न र कारोबार गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(७) संस्थाले प्राथमिक पूँजी कोषको पन्थ गुणासम्म मात्र बचत संकलन गर्न सक्नेछ ।

(८) संस्थाले दर्ता गर्दाका बखतका सदस्य वाहेक अन्य सदस्यलाई सदस्यता प्राप्त गरेको कम्तीमा तीन महिना पूरा नभई ऋण लगानी गर्न सक्ने छैन ।

(९) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सदस्यहरूबाट जम्मा गरिएको बचतको रकम यस ऐन बमोजिम संस्थाका सदस्यहरूलाई एकले वा सामूहिक रूपमा ऋण उपलब्ध गराउन मात्र प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

(१०) यो ऐनमा अन्यत्र व्यवस्था भएका वाहेक संस्थाले देहाय बमोजिम कारोबारको अनुपात र शर्तहरूको पालना गर्न गरी मात्र बचत तथा ऋणको कारोबार गर्नु पर्नेछ :

(क) तरलता व्यवस्थापनका लागि कूल सम्पत्तिको दश प्रतिशत मौज्दात राख्नु पर्ने,

(ख) असल ऋण लगानीको लागि एक प्रतिशत, एक देखि बाह महिना भाखा नाधेको ऋणको पैतिस प्रतिशत र एक वर्षभन्दा बढी भाखा नाधेको ऋण रकमको शत प्रतिशत रकम जोखिम कोषमा राख्नु पर्ने,

(ग) कूल सम्पत्तिको पाँच प्रतिशत भन्दा बढी नहुने गरी बाह्य ऋण लिन सक्ने,

बैंकिङ बोर्डिङ कारोबारिको विभाग
नेपाल कारोबारिको विभाग
बैंकिङ, प्रबन्ध

विभाग बैंकिङ प्रबन्ध
विभाग बैंकिङ प्रबन्ध

(घ) कूल ऋण लगानीको पाँच प्रतिशत भन्दा बढी नहुने गरी खराव कर्जाको सीमा सिमित गर्ने,

(ङ) कूल सम्पत्तिको पाँच प्रतिशत भित्र रहने गरी व्यवस्थापन खर्चको सीमा कायम गर्ने,

(च) कूल सम्पत्तिको पाँच प्रतिशतको सीमा भित्र रहने गरी मात्र आय आर्जन नहुने सम्पत्ति राख्ने,

४०. सन्दर्भ व्याज दर सम्बन्धी व्यवस्था: (१) बचत तथा ऋणको सन्दर्भ व्याजदर तोक्ने सम्बन्धी व्यवस्था संघीय सहकारी ऐन बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको सन्दर्भ व्याजदर संस्थाका लागि निर्देशक व्याजदर हुनेछ ।

४१. व्यक्तिगत बचतको सीमा: संस्थामा सदस्यको व्यक्तिगत बचतको सीमा सम्बन्धित संस्थाको विनियममा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ७

आर्थिक स्रोत परिचालन

४२. शेयर विक्री तथा फिर्ता सम्बन्धी व्यवस्था: (१) संस्थाले आफ्नो सदस्यलाई शेयर विक्री गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संस्थाले एउटा सदस्यलाई आफ्नो कुल शेयर पूँजीको विस प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी शेयर विक्री गर्न सक्ने छैन ।

तर, संघ, प्रदेश वा स्थानीय तह वा संघ, प्रदेश वा स्थानीय तहको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व वा नियन्त्रण भएको संस्था वा निकायको हकमा यो बन्देज लागू हुने छैन ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि संघ, प्रदेश वा स्थानीय तह वा संघ, प्रदेश वा स्थानीय तहको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व वा नियन्त्रण भएको निकायको लगानी जतिसुकै भएपनि सञ्चालक समितिमा एक तिहाई भन्दा बढीको प्रतिनिधित्व हुन सक्ने छैन ।

(४) संस्थाको शेयरको अंकित मूल्य प्रति शेयर एक सय रूपैयाँ हुनेछ ।

(५) संस्थाको शेयर पूँजी विनियममा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(६) संस्थाले खुला बंजारमा शेयर विक्री गर्न पाउने छैन ।

(७) संस्थाको मूलधनको रूपमा रहेको कुनै सदस्यको शेयर सोही संस्थाको ऋण वा दायित्व वाहेक अन्य कुनै ऋण वा दायित्व वापत लिलाम विक्री गरिने छैन ।

४३. रकम फिर्ता तथा खाता सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था: (१) सामान्य अवस्थामा कुनै सदस्यले संस्थाको सदस्यता त्याग गरी रकम फिर्ता लिन चाहेमा निजको कुनै दायित्व भए त्यस्तो दायित्व भुक्तान गरेको मितिले एक महिनाभित्र निजको बाँकी रकम निजलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ ।

तर, लगानीको प्रकृति अनुसार अचल सम्पत्ति वा विभाजन गर्न नमिले गरी निर्माण गरिएको संरचना वा प्लाण्ट स्थापना गर्ने संस्थाले शेयरको हक्क हस्तान्तरण गरिदिन सक्ने तर शेयर फिर्ता नहुने व्यवस्था विनियममा गर्न सक्नेछ ।

३
शेयर विक्री
दिनांक

निर्देशक गम्भीर रूपमा
लाग्नामा विभागीय कार्यालय
दिनांक
प्रदेश दिनांक
२०८३

(२) कुनै सदस्यले संस्थामा जम्मा गरेको बचत फिर्ता माग गरेमा निजको कुनै दायित्व भए त्यस्तो दायित्व कट्टा गरी बाँकी रकम निजलाई तोकिएको शर्त बमोजिम फिर्ता गर्नु पर्नेछ।
(३) सदस्यता त्याग र शेयर रकम फिर्ता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था संस्थाको स्वीकृत विनियम बमोजिम हुनेछ।

४४. क्रण वा अनुदान लिन सक्ने: (१) संस्थाले विदेशी बैङ वा निकायबाट क्रण वा अनुदान लिन वा त्यस्तो निकायसँग साझेदारीमा काम गर्न नगरपालिका मार्फत नेपाल सरकारबाट स्वीकृती लिनु पर्नेछ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम विदेशी बैङ वा निकायबाट क्रण वा अनुदान लिन स्वीकृतीको लागि तोकिए बमोजिमको विवरणहरू सहित दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले नगर कार्यपालिकामा प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको प्रस्ताव नगर कार्यपालिकाले, उपयुक्त देखेमा स्वीकृतीको लागि सम्बन्धित निकायमा सिफारिश गरी पठाउने छ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नगरपालिकालाई जानकारी गराई नेपाल भित्र काम गर्न स्वीकृति प्राप्त विदेशी संघ संस्थाको कार्यक्रम अन्तर्गतको सहयोग लिई संस्थाले आफ्नो क्षमता अभिवृद्धि तथा सेवा र उत्पादनको गुणस्तर बढाउने काममा उपलब्ध सहयोग उपयोग गर्न सक्नेछ।

४५. नेपाल सरकारको सुरक्षण प्राप्त गर्न सक्ने: (१) संस्थाले विदेशी बैङ वा निकायसँग लिने क्रणमा सुरक्षण प्राप्त गर्नु पर्ने भएमा संघीय कानून बमोजिम स्वीकृतिको लागि दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष प्रस्ताव सहित निवेदन दिनुपर्ने छ।

(२) दफा (१) बमोजिम प्राप्त प्रस्ताव उपयुक्त देखिएमा नगर कार्यपालिकाले संघीय कानुन बमोजिम स्वीकृतिको लागि सम्बन्धित निकायमा सिफारिश गरी पठाउनु पर्नेछ।

परिच्छेद-८

संस्थाको कोष

४६ संस्थाको कोष: (१) संस्थाको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछ:

- (क) शेयर विक्रीबाट प्राप्त रकम,
- (ख) बचतको रूपमा प्राप्त रकम,
- (ग) क्रणको रूपमा प्राप्त रकम,
- (घ) संघ, प्रदेश वा स्थानीय तहबाट प्राप्त अनुदान रकम,
- (ड) वैदेशिक सहयोग वा अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाबाट प्राप्त अनुदान वा सहायताको रकम,
- (च) व्यावसायिक कार्यबाट आर्जित रकम,
- (छ) सदस्यता शुल्क,

(ज) संस्थाको नाममा प्राप्त हुने अन्य जुनसुकै रकम ।

४७. जगेडा कोष: (१) संस्थामा एक जगेडा कोष रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछ:

(क) आर्थिक वर्षको खुद लाभांशको कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम,

(ख) कुनै सरकारी वा गैह सरकारी निकायले प्रदान गरेको पूँजीगत अनुदान रकम,

(ग) स्थिर सम्पत्ति विक्रीबाट प्राप्त रकम (दायित्व भए कट्टा गरी),

(घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको जगेडा कोष अविभाज्य हुनेछ ।

४८. संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष: (१) संस्थामा एक संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष रहनेछ ।

(२) दफा ४७ बमोजिमको जगेडा कोषमा सो दफाको उपदफा (२) को खण्ड (क) बमोजिमको रकम छुट्याई बाँकी रहेको रकमको कम्तीमा पच्चीस प्रतिशत रकम उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा वार्षिक रूपमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

तर, उत्पादन वा सेवा वा खुला बजारमा विक्री हुने लगानीमा आधारित संस्थामा यो प्रावधान अनिवार्य हुने छैन ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको रकम सदस्यले गरेको लगानी, खरिद, विक्री, बचत, ऋण जस्ता वार्षिक कारोबारका आधारमा सम्बन्धित सदस्यलाई संस्थाको स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम उपलब्ध वितरण गर्नु पर्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम वितरण नभएको रकम जगेडा कोषमा सार्नु पर्नेछ ।

४९. सहकारी प्रवर्द्धन कोष सम्बन्धी व्यवस्था: (१) संस्थाले सहकारी व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्नको लागि दफा ४७ बमोजिम जगेडा कोषमा सो दफाको उपदफा (२) को खण्ड (क) बमोजिमको रकम छुट्याई बाँकी रहेको रकमको शून्य दशमलव पाँच प्रतिशतले हुन आउने रकम संघीय कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिमको सहकारी प्रवर्द्धन कोषमा नियमित रूपमा जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको उपयोग संघीय कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

५०. अन्य कोष सम्बन्धी व्यवस्था: (१) दफा ४६, ४७, ४८ र ४९ मा उल्लिखित कोषका अतिरिक्त संस्थामा संघीय कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिमका देहायका कोषहरू रहन सक्नेछ ।

(क) सहकारी शिक्षा कोष,

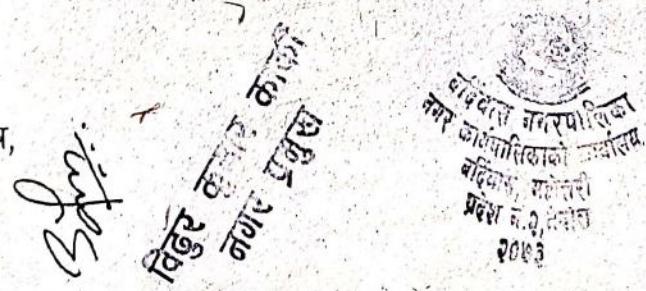
(ख) शेयर लाभांश कोष,

(ग) कर्मचारी बोनस कोष,

(घ) सहकारी विकास कोष,

(ङ) घाटापूर्ति कोष,

(च) सामुदायिक विकास कोष,

(८) स्थिरीकरण कोष,

(९) अन्य जोखिम व्यवस्थापन कोष।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको कर्मचारी बोनस कोषबाट रकम वितरण गर्दा बढीमा तीन महिनाको तलब भन्दा बढी नहुने गरी रकम वितरण गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको रकम सो कोषको उद्देश्य पूर्तिका लागि विनियममा तोकिए बमोजिम उपयोग गर्न सकिनेछ।

तर एक वर्षको शेयर लाभांशको रकम शेयर पूँजीको अठार प्रतिशतभन्दा बढी हुने छैन।

परिच्छेद-९

अभिलेख र सूचना

५१. अभिलेख राख्नु पर्ने: (१) संस्थाले साधारण सभा, सञ्चालक समिति तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिका बैठकका निर्णयहरु र कारोबारहरुको अभिलेख अध्यावधिक र सुरक्षित साथ राख्नु पर्नेछ।

(२) संस्थाले काम सम्पन्न भइ संस्थामा बुझाईएका निर्वाचनको अभिलेख, वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनहरु, लेखा सुपरीवेक्षण समितिका प्रतिवेदनहरु, नगरपालिका वा संघले दिएका निर्देशन वा सुकावहरु एवं प्रचलित कानूनबमोजिम सुरक्षित र व्यवस्थित राख्नु पर्ने अभिलेखहरुको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ।

५२. विवरण उपलब्ध गराउनु पर्ने: (१) संस्थाले देहायका विवरणहरु सहितको प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले चार महिना भित्र नगरपालिकामा पेश गरी सम्झु पर्नेछ:-

(क) संस्थाको वासलात, आय व्ययको विवरण तथा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सहितको वार्षिक प्रतिवेदन,

(ख) स्वीकृत वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको प्रतिवेदन,

(ग) सञ्चालकहरुको नाम तथा बाँकी पदावधि समेटिएको ठेगाना तथा सम्पर्क फोन नम्बर सहितको अध्यावधिक विवरण,

(घ) शेयर सदस्य संख्या र शेयर पूँजीको विवरण,

(ङ) बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने संस्थाको हकमा यस ऐन वा नियम वा नगरपालिकाले तोकेको मापदण्ड बमोजिम कारोबारको अनुपात र अन्य सूचकहरु समावेश भएको संक्षिप्त विवरण,

(च) सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारी वा व्यवस्थापक वा कर्मचारीले लिएको ऋण र तिन बाँकी रहेको रकमको नामनामेशी विवरण,

(छ) नगरपालिकाले माँग गरेका अन्य विवरणहरु।

बोद्धवास नन्दपाल
बायर बायरपालिकाको कार्यालय
बदिवास, जहोरी
प्रदेश कोट्टेल

लेखा र लेखापरीक्षण

५३. कारोबारको लेखा: संस्थाको कारोबारको लेखा दोहोरो लेखा प्रणालीमा आधारित र कारोबारको यथार्थ स्थिति स्पष्टरूपमा देखिने गरी संघीय कानून बमोजिम रजिस्ट्रारले लागू गरेको लेखामान (एकाउन्टड स्ट्याण्डर्ड) र यस ऐन बमोजिम पालना गर्नुपर्ने अन्य शर्त तथा व्यवस्था बमोजिम राख्नु पर्नेछ ।

५४. लेखापरीक्षण: (१) संस्थाले प्रत्येक आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण सो आर्थिक वर्ष समाप्त भएको समितिले तीन महिना भित्र प्रचलित कानून बमोजिम, इजाजतपत्र प्राप्त लेखापरीक्षकद्वारा गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवधि भित्र कुनै संस्थाले लेखापरीक्षण नगराएको पाइएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो संस्थाको लेखा परीक्षण इजाजतपत्र प्राप्त लेखापरीक्षकबाट गराउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लेखापरीक्षण गराउँदा लेखापरीक्षकलाई दिनु पर्ने पारिश्रमिक लगायतको रकम सम्बन्धित संस्थाले व्यहोर्ने छ ।

(४) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम लेखापरीक्षकले गरेको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुमोदनको लागि साधारण सभासमक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम पेश भएको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन साधारण सभाबाट अनुमोदन हुन नसकेमा पुनः लेखापरीक्षणको लागि साधारण सभाले दफा ५५ को अधीनमा रही अर्को लेखापरीक्षक नियुक्त गर्नेछ ।

५५. लेखापरीक्षकको नियुक्ति : (१) संस्थाको लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्य गर्न प्रचलित कानून बमोजिम इजाजतपत्र प्राप्त लेखापरीक्षकहरू मध्येबाट साधारण सभाले एकजना लेखापरीक्षक नियुक्त गरी पारिश्रमिक समेत तोक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखापरीक्षक नियुक्त गर्दा एउटै व्यक्ति, फर्म वा कम्पनीलाई लगातार तीन आर्थिक वर्षभन्दा बढी हुने गरी नियुक्त गर्न सकिने छैन ।

(३) सञ्चालक समितिले कम्तीमा तीन वटा इजाजत प्राप्त लेखापरीक्षकहरूको नाम साधारण सभामा पेश गर्नु पर्नेछ । जसमध्ये कुनै एकलाई साधारण सभाले नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

५६. लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन नसक्ने: (१) देहायका व्यक्ति लेखापरीक्षकमा नियुक्त हुन तथा नियुक्त भई सकेको भए सो पदमा बहाल रहन सक्ने छैन ।

(क) सहकारी संस्थाको सञ्चालक,

(ख) सम्बन्धित संस्थाको सदस्य,

(ग) सहकारी संस्थाको नियमित पारिश्रमिक पाउने गरी नियुक्त सल्लाहकार वा कर्मचारी,

(घ) लेखापरीक्षण सम्बन्धी कसूरमा सजाय पाएको तीन वर्षको अवधि भुक्तान नभएको,

(ङ) दामासाहीमा परेको,

(च) भ्रष्टाचार, ठगी वा नैतिक पतन हुने अन्य फौजदारी कसूरमा सजाय पाएको पाँच वर्ष भुक्तान नभएको,

(ज) सम्बन्धित संस्थासँग स्वार्थ बाफ्किएको व्यक्ति ।

(२) लेखापरीक्षकले आफू नियुक्त हुनुअघि उपदफा (१) बमोजिम अयोग्य नभएको भनि लिखित रूपमा संस्था समक्ष स्वघोषणा गर्नु पर्नेछ ।

(३) कुनै लेखापरीक्षक आफ्नो कार्यकाल समाप्त नहुँदै कुनै संस्थाको लेखापरीक्षण गर्न अयोग्य भएमा वा संस्थाको लेखापरीक्षकको पदमा कायम रहन नसक्ने स्थिति उत्तम भएमा निजले लेखापरीक्षण गर्नु पर्ने वा गरिरहेको काम तत्काल रोकी सो कुराको जानकारी लिखित रूपमा संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(४) यस दफाको प्रतिकूल हुनेगरी नियुक्त भएको लेखापरीक्षकले गरेको लेखापरीक्षण मान्य हुने छैन ।

परिच्छेद - १३

छुट, सुविधा र सहलियत

५७. छुट, सुविधा र सहलियत : (१) संस्थालाई प्राप्त हुने छुट, सुविधा र सहलियत संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखित छुट, सुविधा र सहलियत बाहेक संस्थालाई प्राप्त हुने अन्य छुट, सुविधा र सहलियत नगरपालिकाको स्वीकृत नीति, बजेट तथा कार्यक्रम बमोजिम हुनेछ ।

(३) नगरपालिकाले स्वीकृत बजेटको अधिनमा रही नगर सभाबाट स्वीकृत कार्यविधिका आधारमा नगरको आर्थिक विकासमा सहयोग पुग्ने सहकारी संस्थाको विकासका लागि अनुदान, शेयर लगानी तथा सहलियत ऋण उपलब्ध गराउने जस्ता सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-१४

ऋण असुली तथा बाँकी बक्यौता

५८. ऋण असुल गर्ने : (१) कुनै सदस्यले संस्थासँग गरको ऋण सम्झौता वा शर्त कबुलियतको पालना नगरेमा, लिखतको भाखाभित्र ऋणको साँवाँ, व्याज र हर्जाना चुक्ता नगरेमा वा ऋण लिएको रकम सम्बन्धित काममा नलगाई-अपचलउन वा हिनामिना गरेको देखिएमा त्यस्तो सदस्यले ऋण लिंदा राखेको धितोलाई सम्बन्धित संस्थाले लिलाम बिकी गरी वा अन्य कुनै व्यवस्था गरी साँवाँ, व्याज र हर्जाना असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

(२) कुनै सदस्यले संस्थामा राखेको धितो कुनै किसिमले कसैलाई हक छोडिदिएमा वा अन्य कुनै कारणबाट त्यस्तो धितोको मूल्य घट्न गएमा त्यस्तो ऋणीलाई निश्चित् म्याद दिई थप धितो सुरक्षण राख लगाउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम ऋणीले थप धितो नराखेमा वा उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको धितोबाट पनि साँवाँ, व्याज र हर्जानाको रकम असूल उपर हुन नसकेमा त्यस्तो ऋणीको हक लाग्ने अन्य जायजेथाबाट पनि साँवाँ, व्याज र हर्जाना असूल उपर गर्न सकिनेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम साँवाँ, व्याज र हर्जाना असूल उपर गर्दा लागेको खर्चको रकम तथा असूल उपर भएको साँवाँ, व्याज र हर्जानाको रकम कट्टा गरी बाँकी रहन आएको रकम सम्बन्धित ऋणीलाई फिर्ता दिनु पर्नेछ ।

३०५/४५५/२५५
३०५/४५५/२५५

बोद्धेश्वर नगरपालिका
नगरपालिकाको कार्यालय
मन्दिरस, महानगर
प्रदेश नं० २, नेपाल

(५) यस दफा बमोजिम कुनै संस्थाले ऋणीको धितो वा अन्य जायजेथा लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम सकार्ने व्यक्तिको नाममा सो धितो वा जायजेथा प्रचलित कानून बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गर्नको लागि सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउने छ र सम्बन्धित कार्यालयले पनि सोही बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरी सोको जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई दिनु पर्नेछ ।

(६) यस दफा बमोजिम धितो राखेको सम्पत्ति लिलाम बिक्री गर्दा कसैले सकार नगरेमा त्यस्तो सम्पत्ति सम्बन्धित संस्था आफैले सकार गर्न सक्नेछ ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम आफैले सकार गरेमा त्यस्तो सम्पत्ति सम्बन्धित संस्थाको नाममा रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गर्न सम्बन्धित कार्यालयमा लेखी पठाउनेछ र त्यसरी लेखी आएमा सम्बन्धित कार्यालयले सोही बमोजिम रजिष्ट्रेशन वा दाखिल खारेज गरी दिनु पर्नेछ ।

(८) संस्थाको स्वीकृत लघुवित नीति बमोजिम विना धितो लगानी गरेको ऋण रकम र सोको व्यांज तथा हर्जाना वापतको रकम उपदफा (३) बमोजिम असूल उपर गर्न संस्थाले सक्नेछ ।

५९. कालो सूची सम्बन्धी व्यवस्था: संस्थाबाट ऋण लिई रकमको अपचलन गर्ने वा तोकिएको समयावधि भित्र ऋणको सावाँ, व्याज फिर्ता नगर्ने व्यक्तिको नाम सहित कालो सूची प्रकाशन सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुनेछ ।

६०. कर्जा सूचना केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था: कर्जा सूचना केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुनेछ ।

६१. बाँकी बक्स्यौता असलू उपर गर्नेः कसैले संस्थालाई तिर्नु बुझाउनु पर्ने रकम नतिरी बाँकी राखेमा त्यस्तो रकम र सोको व्याज समेत दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो व्यक्तिको जाय जेथाबाट असूल उपर गराइदिन आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

६२. रोक्का राख्न लेखी पठाउने: (१) संस्था वा दर्ता गर्ने अधिकारीले दफा ५८ र ६१ को प्रयोजनको लागि कुनै व्यक्तिको खाता, जायजेथाको स्वामित्व हस्तान्तरण, नामसारी वा बिक्री गर्न नपाउने गरी रोक्का राख्न सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सहयोग गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम रोक्काको लागि लेखी आएमा सुम्बन्धित निकायले प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो व्यक्तिको खाता, जायजेथाको स्वामित्व हस्तान्तरण, नामसारी वा बिक्री गर्न नपाउने गरी रोक्का गरी सोको निस्सा दिनु पर्नेछ तथा स्थानिय तहबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा रोक्का गर्न सकिने छ ।

६३. अग्राधिकार रहने: कुनै व्यक्तिले संस्थालाई तिर्नु पर्ने ऋण वा अन्य कुनै दायित्व नतिरेमा त्यस्तो व्यक्तिको जायजेथामा नेपाल सरकारको कुनै हक दाबी भए त्यसको लागि रकम छुट्टाई बाँकी रहन आएको रकममा संस्थाको अग्राधिकार हुनेछ ।

६४. कारवाही गर्न वाधा नपर्ने: संस्थाले ऋण असुली गर्ने सम्बन्धमा कुनै व्यक्ति वा संस्था उपर चलाएको कुनै कारवाहीका कारणबाट त्यस्तो व्यक्ति वा संस्था उपर यस ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिमको कुनै कसूरमा कारवाही चलाउन रोक लगाएको मानिने छैन ।

६५. विविध विविध

लालितपुर नगरपालिका
कार्यालय
वर्दिकात, सूर्योदय
प्रदेश नं. ३०३

एकीकरण, विघटन तथा दर्ता खारेज

६५. एकीकरण तथा विभाजन सम्बन्धी व्यवस्था: (१) यस ऐनको अधिनमा रही दुई वा दुईमन्दा बढ़ी संस्थाहरू एक आपसमा गाभी एकीकरण गर्न वा एक संस्थालाई भौगोलिक कार्य क्षेत्रको आधारमा दुई वा दुईमन्दा बढ़ी संस्थामा विभाजन गर्न सकिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम एकीकरण वा विभाजन गर्दा सम्बन्धित संस्थाको कुल कायम रहेका सदस्य संस्थाको दुई तिहाइ बहुमतबाट निर्णय हुनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम एकीकरण वा विभाजन गर्ने निर्णय गर्दा एकीकरण वा विभाजनका शर्त र कार्यविधि समेत खुलाउनु पर्नेछ।

(४) संस्थाको व्यवस्थापन वा कारोबार सन्तोषजनक नभएको, कारोबारको आकार बढ़ि हुन नसकेको वा सदस्यहरूलाई प्रभावकारी सेवा दिन नसकेको आधारमा नगरपालिकाले कुनै संस्थालाई एउटे उद्देश्यको अर्को संस्थामा वा सहकारी नियमावली २०७५ बमोजिम अलग उद्देश्य भएका संस्थासँग समेत एकीकरण गर्न गराउन सक्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम एकीकरण गर्न गराउन नगरपालिकाले एकीकरण कार्यविधि बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्नेछ।

६६. विघटन र दर्ता खारेज: (१) कुनै संस्थामा देहायको अवस्था विद्यमान भएमा सांधारण सभाको तत्काल कायम रहेका दुई तिहाइ बहुमत सदस्यको निर्णयबाट त्यस्तो संस्थाको विघटन गर्ने निर्णय गरी दर्ता खारेजीको स्वीकृतिका लागि समितिले दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ:

(क) विनियममा उल्लिखित उद्देश्य तथा कार्य हासिल गर्न सम्भव नभएमा,

(ख) सदस्यको हित गर्ने नसक्ने भएमा।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदनमा छानविन गर्दा त्यस्तो संस्थाको विघटन गर्न उपयुक्त देखिएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो संस्थाको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए ताप्रति दर्ता गर्ने अधिकारीले देहायको अवस्थामा मात्र संस्थाको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ-

(क) लगातार दुई वर्षसम्म कुनै कारोबार नगरी निष्कृत रहेको पाइएमा,

(ख) कुनै संस्थाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली विपरीतको कार्य बारम्बार गरेमा,

(ग) विनियममा उल्लिखित उद्देश्य विपरीत कार्य गरेमा,

(घ) सहकारी मूल्य र सिद्धान्त विपरीत कार्य गरेमा।

(४) उपदफा (२) वा (३) बमोजिम दर्ता खारेज गर्नु अघि दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो संस्थालाई सुनुवाईको लागि पन्थ दिनको समय दिनु पर्नेछ।

(५) उपदफा (२) वा (३) बमोजिम संस्थाको दर्ता खारेज भएमा त्यस्तो संस्था विघटन भएको मानिनेछ।

२०७५
दिसेम्बर २०२३
लाल शर्मा
नगरपालिकाको डायरेक्टर
निवेदन, निवारण
प्रदेश नं. २, देवगढ
३७३३

(६) उपदफा (२) वा (३) बमोजिम संस्थाको दर्ता खारेजी भएमा त्यस्तो संस्थाको दर्ता प्रमाणपत्र सबत रह भएको मानिनेछ ।

६७. लिक्वीडेटरको नियुक्ति: (१) दफा ६६ बमोजिम कुनै संस्थाको दर्ता खारेज भएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले लिक्वीडेटरको नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) उपदफामा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि संघीय कानुनमा तोकिएको सिमा सम्मको सम्पत्ति भएको संस्थाको हकमा दर्ता गर्ने अधिकारीले कुनै अधिकृतस्तरका कर्मचारीलाई लिक्वीडेटर नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

६८. लिक्वीडेशन पछिको सम्पत्तिको उपयोगः कुनै संस्थाको लिक्वीडेशन पश्चात् सबै दायित्व भुक्तान गरी बाँकी रहन आएको सम्पत्तिको उपयोग संघीय कानुनमा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - १६

दर्ता गर्ने अधिकारी

६९. दर्ता गर्ने अधिकारी: (१) यस ऐन अन्तर्गत दर्ता गर्ने अधिकारीले गर्नुपर्ने कार्यहरू वर्दिवास नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको दर्ता गर्ने अधिकारीले यस ऐन बमोजिम आफूमा रहेको कुनै वा सम्पूर्ण अधिकार आफू मातहतको अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

७०. काम, कर्तव्य र अधिकारः यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य तथा अधिकारको अतिरिक्त दर्ता गर्ने अधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - १७

निरीक्षण तथा अनुगमन

७१. निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने: (१) नगर प्रमुख वा दर्ता गर्ने अधिकारीले संस्थाको जुनसुकै व्यवस्था निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न, गराउन सक्नेछ ।

(२) नगरपालिकाले आपसी सम्झौता गरी राष्ट्रिय सहकारी महासंघ वा विषयगत सहकारी संघको सहयोग लिई संस्थाहरूको अनुगमनको प्रभावकारी व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमन गराउँदा लाग्ने शूलक सम्बन्धित संस्थाले अहोर्नु पर्नेछ । यस उपदफा बमोजिमको शूलक नगरपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

तर, नगरपालिकाले संस्थाहरूको निरीक्षण तथा अनुगमनका लागि बजेट वा सहयोग परिचालन गरी निशूलक वा न्यून शूलकमा निरीक्षण तथा अनुगमन गराउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा दर्ता गर्ने अधिकारी वा निजले खटाएको निरीक्षक वा अधिकार प्राप्त संघ वा अधिकार प्राप्त निकायका कर्मचारीले माग गरेको सबै जानकारी सम्बन्धित संस्थाका सञ्चालक र व्यवस्थापकले उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा कुनै संस्थाको कामकारबाही यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, नगरपालिकाले तोकेको मापदण्ड बमोजिम भएको नपाइएमा दर्ता

१६४

नेपाल व्यापार विभाग
नेपाल व्यापार विभाग
प्रधानमन्त्री
प्रधानमन्त्री

गर्ने अधिकारीले सम्बन्धित संस्थालाई आवश्यक निर्देशन दिन सम्मेछ र त्यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु त्यस्तो संस्थाको कर्तव्य हुनेछ।

(६) यस दफा बमोजिम निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा वा दफा ७२ बमोजिम छानविन गर्दा यस ऐन बमोजिम कारबाही गर्नु पर्ने देखिएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले कारबाही गर्नु पर्नेछ।

(७) निरिक्षण तथा अनुगमन प्रतिवेदनको ढाँचा नगरपालिकाले स्वीकृत गरे बमोजिम हुनेछ।

७२. छानविन गर्न सम्मेच: (१) कुनै संस्थाको व्यावसायिक कारोबार सन्तोषजनक नभएको, सदस्यको हित विपरीत काम भएको वा सो संस्थाको उद्देश्य विपरीत कार्य गरेको भनी त्यस्तो संस्थाको कम्तीमा दश प्रतिशत सदस्यले छानविनको लागि निवेदन दिएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले उक्त संस्थाको छानविन गर्न, गराउन सम्मेच।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छानविन गर्दा माग गरेको विवरण वा कागजात उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु सम्बन्धित समिति र व्यवस्थापकको कर्तव्य हुनेछ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम गरिएको छानविनको जानकारी सम्बन्धित संस्थालाई लिखित रूपमा दिनु पर्नेछ।

७३. वार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने: (१) दर्ता गर्ने अधिकारीले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र संस्थाहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी वार्षिक प्रतिवेदन नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा देहायर्का विवरणहरू खुलाउनु पर्नेछ:-

(क) सञ्चालनमा रहेका संस्थाहरुको विषयगत विवरण,

(ख) अनुगमन गरिएका संस्थाको संख्या तथा समग्र अवस्था,

(ग) संस्थाहरुमा सहकारीको सिद्धान्त र यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम तथा आन्तरिक कार्यविधिहरुको पालनाको समग्र अवस्था,

(घ) संस्थाका सदस्यहरुले प्राप्त गरेको सेवा सुविधाको समग्र अवस्था,

(ङ) संस्थाको क्रियाकलापमा सदस्यको सहभागिताको समग्र गुणस्तर,

(च) संस्थालाई नगरपालिका वा अन्य सरकारी वा गैह सरकारी निकायबाट दिइएको अनुदान तथा छुट सुविधाको उपयोगको समग्र अवस्था,

(छ) संस्थाहरुमा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको समग्र अवस्था,

(ज) संस्थाहरुको कोषहरुको उपयोगको वस्तुस्थिति,

(झ) सहकारीको नीति निर्माणमा सहयोग पुग्ने आवश्यक कुराहरू,

(ञ) सहकारी संस्थाको दर्ता, खारेजी तथा विघटन सम्बन्धी विवरण,

(ट) केन्द्रीय ढाँचाको नगरस्तरीय सहकारी संस्थाहरुको तथ्यांक।

३५
३६
३७

आदिकारीले नगरपालिका
सहकारी विधिका लागतमा
देखिए, महोत्तरी
प्रदान गर्ने देखिए
२०१५

७४. आपसी सुरक्षण सेवा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था: संस्थाले संघीय कानूनमा व्यवस्था भए
बमोजिम आफ्ना सदस्यहरूको बालीनाली वा वस्तुभाउमा भएको क्षतिको अर्थ पूर्ति गर्ने गरी आपसी
सुरक्षण सेवा सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

तर यस व्यवस्थाले संस्थाले स्वीकृत कार्यविधिका आधारमा आपना सदस्यहरुको सानातिना जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी कोषको उपयोगलाई बाधा पार्ने छैन।

७५. स्थिरीकरण कोष सम्बन्धी व्यवस्था: बचत तथा ऋणका विषयगत संस्थाहरू सम्मानित जोखिमवाट संरक्षणका लागि संघीय कानूनमा व्यवस्था भेंए बमोजिम स्थापना गरिने स्थिरीकरण कोषमा सहभागी हुन सक्नेछन्।

परिच्छेद -१८

समस्याग्रस्त संस्थाको व्यवस्थापन

७६. संस्था समस्याग्रस्त भएका घाषणा गर्न सकिने: यस ऐन बमोजिम गरिएको निरीक्षण वा हिसाव जाँचबाट कुनै संस्थामा देहायको अवस्था विद्यमान रहेको देखिएमा कार्यपालिकाले त्यस्तो संस्थालाई समस्याग्रस्त संस्थाको रूपमा घोषणा गर्न सक्नेछ।

- (क) सदस्यको हित विपरीत हुने गरी कुनै कार्य गरेको,

(ख) संस्थाले पुरा गर्नुपर्ने वित्तीय दायित्व पुरा नगरेको वा भुक्तानी गर्नुपर्ने दायित्व गर्न नसकेको वा भुक्तानी गर्न नसक्ने अवस्था भएको,

(ग) सदस्यहरूको बचत निर्धारित शर्त बमोजिम फिर्ता गर्न नसकेको

(घ) यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा विनियम विपरीत हुनेगरी संस्थान भएको,

(ङ) संस्था दामासाहीमा पर्न सक्ने अवस्थामा भएको वा उल्लेखनीय रूपमा गम्भीर कठिनाई भोगिरहेको,

(च) कुनै संस्थाले सदस्यको बचत रकम फिर्ता गर्न पर्ने अधिकारी संस्थाका कम्तीमा वीस प्रतिशत वा वीस जना मध्ये जुन कम हुन्छ सो वरावरका रूपले दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष निवेदन दिएकोमा छानविन गर्दा खण्ड (क) देखि (ङ) कुनै अवस्था विद्यमान भएको देखिएको ।

७७. व्यवस्थापन समितिको गठनः (१) दफा ७६ बमोजिम समस्याग्रस्त संस्था घोषणा भएकोमा त्यस्तो संस्थाको सम्पत्ति व्यवस्थापन तथा दायित्व भुक्तानी सम्बन्धी कार्यका लांगि व्यवस्थापन समितिको गठन गर्न दर्ता गर्ने अधिकारीले कार्यपालिका समक्ष सिफारिस गर्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) बमोजिम सिफारिस भई आएमा कार्यपालिकाले तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन समितिको गठन गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गठित-व्यवस्थापन समितिको ईम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

ग्रन्थालय पालिका द्वारा बनाया गया।
वंदिनीत, महात्मा गांधी
प्रसेस नं. ३, वेपाल
२०७३

परिच्छेद-१९

कसूर, दण्ड जरिवाना तथा पुनरावेदन

अ. कसूर गरेको मानिने: कसैले देहायको कुनै कार्य गरेमा यस ऐन अन्तर्गतको कसूर गरेको मानिनेछः

(क) दर्ता नगरी वा खारेज भएको संस्था सञ्चालन गरेमा वा कुनै व्यक्ति, कर्म वा क्रमनीले आफ्नो नाममा सहकारी शब्द वा, सो शब्दको अंग्रेजी रूपान्तरण राखी कुनै कारोबार, व्यवसाय, सेवा प्रवाह वा अन्य कुनै कार्य गरेमा,

(ख) सदस्यको बचत यस ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम, विनियम वमोजिम बाहेक अन्य कुनै पनि प्रयोजनको लागि प्रयोग गरेमा,

(ग) लघुवित्त बाहेक तोकिएको भन्दा बढी रकम ऋण प्रदान गर्दा जमानत वा सुरक्षण नराखी ऋण प्रदान गरेमा,

(घ) समितिको सदस्य, व्यवस्थापक वा कर्मचारीले संस्थाको सम्पत्ति, बचत वा शेयर रकम हिनामिना गरेमा,

(ङ) ऋण असूल हुन नसक्ने गरी समितिका कुनै सदस्य, निजको नातेदार वा अन्य व्यक्ति वा कर्मचारीलाई ऋण दिई रकम हिनामिना गरेमा,

(च) समितिका कुनै सदस्यले एकलै वा अन्य सदस्यको मिलोमतोमा संस्थाको शेयर वा बचत रकम आफू खुसी परिचालन गरी संस्थालाई हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा,

(छ) भुट्टा वा गलत विवरण पेश गरी ऋण लिएमा, राखेको धितो कच्चा भएमा वा ऋण हिनामिना गरेमा,

(ज) संस्थाले यस ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम, विनियम विपरित लगानी गरेमा वा लगानी गर्ने उद्देश्यले रकम उठाएमा,

(झ) कृत्रिम व्यवसाय खडा गरी वा गराई ऋण लिएमा वा दिएमा,

(ञ) धितोको अस्वाभाविक रूपमा बढी मूल्याङ्कन गरी ऋण लिएमा वा दिएमा,

(ट) भुट्टा विवरणको आधारमा परियोजनाको लागत अस्वाभाविक रूपमा बढाई बढी ऋण लिएमा वा दिएमा,

(ठ) कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई एक पटक दिइसकेको सुरक्षण रीतपूर्वक फुकुवा नभई वा सो सुरक्षणले खामेको मूल्यभन्दा बढी हुनेगरी सोही सुरक्षण अन्य संस्थामा राखी पुनः ऋण लिए वा दिएमा,

(ड) संस्थाबाट जुन प्रयोजनको लागि ऋण सुविधा लिएको हो सोही प्रयोजनमा नलगाई अन्यत्र प्रयोग गरे वा गराएमा,

(ढ) संस्थाको कुनै कागजात वा खातामा लेखिएको कुनै कुरा कुनै तारिकाले हटाई वा उडाई अर्कै अर्थ निस्कने व्यहोरा पारी मिलाई लेख्ने वा अर्को भिन्नै श्रेस्ता राख्ने जस्ता काम गरे वाट आफूलाई वा अरु कसैलाई फाइदा वा हानि नोक्सानी गर्ने उद्देश्यले कीर्ते गर्न वा अर्काको हानि नोक्सानी गर्ने उद्देश्यले नगरे वा नभएको भुट्टा कुरा गरेको भएको हो भनी वा मिति, अङ्ग

३८५
३८६
३८७
३८८
३८९

३८०
३८१
३८२
३८३
३८४
३८५
३८६
३८७
३८८
३८९

वा व्यहोरा फरक पारी सहीछाप गरी गराई कागजात बनाई वा बताउन लगाई जालसाजी गरे वा गराएमा,

(३) ऋणको धितो स्वरूप राखिने चल अचल सम्पति लिलाम विकी वा अन्य प्रयोजनको लागि मूल्याङ्कन कर्ताले बढी, कम वा गलत मूल्याङ्कन गरी संस्थालाई हानी नोक्सानी पुऱ्याउने कार्य गरे वा गराएमा,

(४) संस्थालाई हानी नोक्सानी पुऱ्याउने उद्देश्यले कसैले कुनै काम गराउन वा नगराउन, मोलाहिजा गर्ने वा गराउन, कुनै किसिमको रकम लिन वा दिन, विनां मूल्य वा कम मूल्यमा कुनै माल, वस्तु वा सेवा लिन वा दिन, दान, दातव्य, उपहार वा चन्दा लिन वा दिन, गलत लिखत तयार गर्ने वा गराउन, अनुवाद गर्ने वा गराउन वा गैर कानूनी लाभ वा हानी पुऱ्याउने बदनियतले कुनै कार्य गरे वा गराएमा,

(५) कुनै संस्था वा सोको सदस्य वा बचतकर्ता वा ती मध्ये कसैलाई हानी नोक्सानी पुने गरी लेखा परीक्षण गरे गराएमा वा लेखा परीक्षण गरेको भुट्टो प्रतिवेदन तयार पारेमा वा पार्न लगाएमा ।

७९. सजाय: (१) कसैले दफा ७८ को कसूर गरेमा देहाय बमोजिमको सजाय हुनेछ:-

(क) खण्ड (क), (ग), (ड) र (थ) को कसूरमा एक वर्षसम्म कैद र एक लाख रूपैयासम्म जरिवाना,

(ख) खण्ड (ठ) को कसूरमा दुई वर्षसम्म कैद र दुई लाख रूपैयासम्म जरिवाना,

(ग) खण्ड (ख) को कसूरमा विगो बराबरको रकम जरिवाना गरी तीन वर्ष सम्म कैद ,

(घ) खण्ड (घ), (ड), (च), (छ), (ज), (भ), (ज), (ट), (ण) र (त) को कसूरमा विगो भराई विगो बमोजिम जरिवाना गरी देहाय बमोजिमको कैद हुनेछ:-

(१) दश लाख रूपैयाँसम्म विगो भए एक वर्षसम्म कैद,

(२) दश लाख रूपैयाँभन्दा बढी पचास लाख रूपैयाँसम्म विगो भए दुई वर्ष देखि तीन वर्षसम्म कैद,

(३) पचास लाख रूपैयाँभन्दा बढी एक करोड रूपैयाँसम्म विगो भए तीन वर्ष देखि चार वर्षसम्म कैद,

(४) एक करोड रूपैयाँभन्दा बढी दश करोड रूपैयाँसम्म विगो भए चार वर्षदेखि छ वर्षसम्म कैद,

(५) दश करोड रूपैयाँ भन्दा बढी एक अर्ब रूपैयाँसम्म विगो भए छ वर्ष देखि आठ वर्षसम्म कैद,

(६) एक अर्ब रूपैयाँभन्दा बढी जतिसुकै रूपैयाँ विगो भए पनि आठ वर्षदेखि दश वर्षसम्म कैद,

(७) खण्ड (३) को कसूरमा दश वर्षसम्म कैद।

(२) दफा ७८ को कसूर गर्न उद्योग गर्ने वाँ त्यस्तो कसूर गर्न मदत पुऱ्याउने व्यक्तिलाई मुख्य कसूरदारलाई हुने सजायको आधा सजाय हुनेछ ।

(३) दफा ७८ को कसूर गर्ने वा त्यस्तो कसूर गर्न मदत पुऱ्याउने कुनै निकाय संस्था भए त्यस्तो निकाय संस्थाको प्रमुख कार्यकारी वा पदाधिकारी वा कार्यकारी हैसियतमा कार्य सम्पादन गर्ने व्यक्तिलाई यस ऐन बमोजिम हुने सजाय हुनेछ ।

८०. जरिवाना हुने: (१) दफा ८६ बमोजिम कसैको उजूरी परी वा संस्थाको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्दा वा हिसाब किताबको जाँच गर्दा वा अन्य कुनै व्यहोराबाट कसैले देहायको कुनै कार्य गरेको पाइएमा दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो कार्यको प्रकृति र गाम्भीर्यताको आधारमा त्यस्तो कार्य गर्ने व्यक्तिलाई पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्नेछ :

(क) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियम विपरीत सदस्यसँग व्याज लिएमा,

(ख) संस्थाले प्रदान गर्ने बचत र ऋणको व्याजदर बीचको औसत अन्तर छ प्रतिशतभन्दा बढी कायम गरेमा,

(ग) संस्थाले घ्रदान गरेको ऋणमात्रलाग्ने व्याजलाई मूल कर्जामा पूँजीकृत गरी सोको आधारमा व्याज लगाएमा,

(घ) कुनै सदस्यलाई आफ्नो पूँजी कोषको तोकिए बमोजिमको प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी ऋण प्रदान गरेमा,

(ड) संस्था दर्ता गर्दाका बखतका सदस्य बाहेक अन्य सदस्यलाई सदस्यता प्राप्त गरेको तीन महिना अवधि व्यतित नभई ऋण लगानी गरेमा,

(च) प्राथमिक पूँजी कोषको पन्थ गुणा भन्दा बढी हुने गरी बचत सकलन गरेमा,

(छ) शेयर पूँजीको अठाह प्रतिशतभन्दा बढी शेयर लाभांश वितरण गरेमा,

(ज) संस्थाले आफ्नो कार्यक्षेत्र बाहिर गई वा सदस्य नभएको व्यक्तिसँग बचत तथा ऋणको कारोबार गरेमा,

(झ) बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने संस्थाले यो ऐन विपरीत कृतिम व्यक्तिलाई सदस्यता दिएमा ।

(२) उपदफा (१) मा लेखिएको व्यहोराबाट कसैले देहायको कुनै कार्य गरेको दर्ता गर्ने अधिकारीले त्यस्तो कार्यको प्रकृति र गाम्भीर्यताको आधारमा त्यस्तो कार्य गर्ने व्यक्तिलाई तीन लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ :

(क) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम दिएको कुनै निर्दर्शन वा तोकिएको मापदण्डको पालना नगरेमा,

(ख) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम दिनुपर्ने कुनै विवरण, कागजात, प्रतिबेदन, सूचना वा जानकारी नदिएमा,

(ग) यस ऐन बमोजिम निर्वाचन नगरी समिति तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारीहरू आफू खुशी परिवर्तन गरेमा,

प्रधानमन्त्री
प्रधानमन्त्री
प्रधानमन्त्री
प्रधानमन्त्री

(घ) कुनै संस्थाले दफा ६ को उपदफा (४) वमोजिमको तोकिएको शर्त पालन नगरेमा,
(ङ) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरित अन्य कार्य गरेमा ।

(३) उपदफा (१) वा (२) वमोजिमको जरिवाना गर्नु अधि दर्ता गर्ने अधिकारीले सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थालाई सफाई पेश गर्ने कस्तीमा पन्थ दिनको समयावधि दिनु पर्नेछ ।

(४) यो दफाको प्रयोजनका लागि नगरपालिकाले सजाय सम्बन्धी कार्यविधि बनाई सजायलाई ध्य व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन सक्नेछ ।

८१. रोक्का राख्ने: (१) दर्ता गर्ने अधिकारीले सम्बन्धित संस्थालाई दफा ८० वमोजिम जरिवाना गर्नुका अतिरिक्त तीन महिनासम्म त्यस्तो संस्थाको कारोबार, सम्पति तथा वैङ्ग खाता रोक्का राख्ने तथा सम्पति रोक्का राख्न सम्बन्धित निकायलाई सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) वमोजिमको सिफारिश प्राप्त भएमा त्यस्तो संस्थाको कारोबार, सम्पति वा वैङ्ग खाता रोक्का राखी सो को जानकारी दर्ता गर्ने अधिकारीलाई दिनु पर्नेछ ।

८२. दोब्बर जरिवाना हुने: दफा ८० वमोजिम जरिवाना भएको व्यक्ति वा संस्थाले पुनः सोही कसुर गरेमा त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थालाई दर्ता गर्ने अधिकारीले दोसो पटकदेखि प्रत्येक पटकको लागि दोब्बर जरिवाना गर्नेछ ।

८३. अनुसन्धानको लागि लेखी पठाउन सक्ने: दर्ता गर्ने अधिकारीले यस ऐन वमोजिम आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकारको पालना गर्दा कसैले दफा ७९ वमोजिमको कसुर गरेको थाहा पाएमा त्यस्तो कसुरका सम्बन्धमा यस ऐन वमोजिम अनुसन्धान गर्नको लागि सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

८४. मुद्दा सम्बन्धी व्यवस्था: दफा ७९ वमोजिम सजाय हुने कसुरको मुद्दा सम्बन्धी व्यवस्था संघीय कानून वमोजिम हुनेछ ।

८५. मुद्दा हर्ने अधिकारी: दफा ७९ वमोजिमको सजाय हुने कसुर सम्बन्धी मुद्दाको कारवाही र किनारा जिल्ला अदालतबाट हुनेछ ।

८६. उज्जूरी दिने हद म्याद: कसैले दफा ८० वमोजिमको सजाय हुने कसुर गरेको वा गर्न लागेको थाहा पाउने व्यक्तिले त्यसरी थाहा पाएको मितिले नब्बे दिन मित्र दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष उज्जूरी दिनु पर्नेछ ।

८७. पुनरावेदन गर्न सक्ने: (१) दफा ६ वमोजिम संस्था दर्ता गर्न अस्वीकार गरेको वा दफा ८ वमोजिम संस्था दर्ता खारेज गरेकोमा चित नबझेन्ने सो निर्णय को जानकारी पाएको मितिले पैतिस दिनभित्र दर्ता गर्ने अधिकारीको निर्णय उपर नगरपालिका समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(२) दफा ८० वमोजिमको जरिवानामा चित नबुझ्ने व्यक्तिले त्यस्तो निर्णयको जानकारी पाएको मितिले पैतीस दिनभित्र दर्ता गर्ने अधिकारी र कार्यपालिकाले गरेको निर्णय उपर सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

८८. असुल उपर गरिने: यस परिच्छेद वमोजिम कुनै व्यक्तिले तिनु पर्ने जरिवाना वा कुनै रकम नतिरी बाँकी रहेकोमा त्यस्तो जरिवाना वा रकम निजबाट सुरकारी बाँकी सुरह असुल उपर गरिनेछ ।

कृष्ण
निवारण

घिविध

८९. मताधिकारको प्रयोग : (१) कुनै सदस्यले संस्थाको जटिसुकै शेयर खरिद गरेको भए तापनि सम्बन्धित संस्थाको कार्य सञ्चालनमा एक सदस्य एक मतको आधारमा आफ्नी मताधिकारको प्रयोग गर्न पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नगरपालिकाले गरेको शेयर लंगानीको आधारमा संस्थाको सञ्चालक समितिमा बढीमा एक तिहाई सञ्चालक प्रतिनिधित्व रहने व्यवस्था गरी सञ्चालक सदस्यहरुको प्रतिनिधित्व गराउन नगरपालिकाले सक्नेछ ।

(३) संस्थामा गरिएको शेयर लगानीको आधारमा ४९ प्रतिशत सञ्चालकहरु निकायगत रूपमा प्रतिनिधित्वका लागि सुरक्षित राख्न सकिने छ ।

(४) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरो लेखिएको भए तापनि संस्थाको समितिको निर्वाचनमा ५१ प्रतिशत पदहरूमा एक सदस्य एक मतका आधारमा मात्र प्रतिनिधित्व चयन अनिवार्य हुनेछ ।

९०. कारोबार र संस्थाको नाम समायोजन : (१) विषयगत संस्थाको नामबाट एकल कारोबार मात्र सञ्चालन गर्न सकिने छ ।

(२) बहुउद्देश्यीय वा कृषि सहकारी संस्थाको नामबाट बचत तथा ऋणको मात्र कारोबार गर्ने संस्थाले कारोबारका आधारमा यो ऐन कार्यान्वयनमा आएको दुई वर्षभित्र संस्थाको नाम परिवर्तन गरी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था कायम गर्नु पर्नेछ ।

(३) वहुउद्देश्यीय वा कृषि सहकारीको नामबाट दुई वा दुई भन्दा बढी प्रकृतिको कारोवार गर्न संस्थाले वचत तथा ऋणको कारोवारको हरहिसाब छुट्टै राख्ने प्रवन्ध मिलाउनु पर्नेछ ।

११. सामाजिक परीक्षण : (१) संस्थाले विनियममा उल्लेखित उद्देश्य प्राप्त गर्नका लागि समितिवाट भएका निर्णय र कार्य, सदस्यहरूले प्राप्त गरेका सेवा र सन्तुष्टीको स्तर, सेवा प्राप्तिवाट सदस्यहरूको जीवनस्तरमा आएको अर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा वातावरणीय पक्षमा सकारात्मक परिवर्तन लगायतका विषयमा सामाजिक परीक्षण गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम भएको सामाजिक परीक्षणको प्रतिवेदन छलफलको लागि समितिले साधारण सभा समक्ष पेश गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) वमोजिम पेश भएको सांमाजिक परीक्षण प्रतिवेदन छलफल गरी साधारण सभाले आवश्यकता अनुसार संमितिलाई निर्देशन दिन सक्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिमको सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदनको एक प्रति सम्बन्धित संस्थाले दर्ता गर्ने अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

९२. सहकारी शिक्षा र तालिमको व्यवस्था: (१) नगरपालिकाले विद्यालय तहको पाठ्यक्रममा सहकारी शिक्षाको पाठ्यक्रम समावेश गर्न गराउन सक्नेछ ।

(२) सहकारी दर्ता हुनु अगि निवेदकहरूले सहकारी सम्बन्धी अनुशिष्टक्षण लिएको प्रमाण पेश गर्नु
पर्नेछ।

(३) यस ऐन बमोजिम निर्वाचित हुने सञ्चालक र लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारीहरूले आफू निर्वाचित भएको एक महिना भित्र तोकिए बमोजिमको सहकारी व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम लिन अनिवार्य हुनेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिमको अनुशिक्षण तथा उपदफा (३) बमोजिमको तालिम सम्बन्धी व्यवस्था नगरपालिकाले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिमको अनुशिक्षण तथा तालिमको लागि लाग्ने शूलक नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

१३. चन्दा, दान दातव्यमा प्रतिवन्ध : संस्थाको कोषबाट समुदायभित्र कुनै सामाजिक कार्य वा सदस्यहरूको हितका लागि गरिने सामूहिक कार्य वाहेक कसैलाई चन्दा, दान दातव्य दिन हुन्दैन ।

स्पष्टीकरण: यस दफाको प्रयोजनको लागि 'सामाजिक कार्य' भन्नाले शिक्षा, स्वास्थ्य, वातावरण संरक्षण, मानवीय सहायता, सहकारिता प्रबद्धन सम्बन्धी कार्यलाई जनाउँछ ।

१४. अन्तर सहकारी कारोबार: संस्थाहरूले तोकिए बमोजिम एक आपसमा अन्तर सहकारी कारोबार गर्न सक्नेछन् ।

१५. ठेक्कापट्टा दिन नहुने: संस्थाले आफ्नो समितिको कुनै सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजक वा सदस्य वा आफ्नो कर्मचारीलाई ठेक्कापट्टा दिनु हुन्दैन ।

१६. सरकारी बाँकी सरह असूल उपर: कुनै संस्थाले प्राप्त गरेको सरकारी अनुदान वा सेवा सुविधाको दुरूपयोग गरेको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम दोषीबाट सरकारी बाँकी सरह असूल उपर गरिने छ ।

१७. कम्पनी सम्बन्धी प्रचलित ऐन लागू नहुने: यस ऐन अन्तर्गत दर्ता भएको संस्थाको हकमा कम्पनी सम्बन्धी प्रचलित ऐन लागू हुने छैन ।

तर यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको संस्थालाई सहकारी भनि व्यावसायिक इजाजत वा सहूलियत दिने विषयमा कुनै विभेद गर्न पाइने छैन ।

१८. कम्पनी वा गुठीलाई सहकारी संस्थामा रूपान्तरण: (१) सर्वसाधारणको हितसँग सम्बन्धित प्रचलित अन्य कानून बमोजिम गठन गरिएको कुनै गुठी वा निजी उद्योग वा व्यवसाय वा सेवालाई नगरपालिकाको स्वीकृतिमा यस ऐन बमोजिम सहकारीमा रूपान्तरण गर्न सकिने छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कम्पनी वा गुठीलाई सहकारी संस्थामा रूपान्तरण गर्दा अवलम्बन गरिने अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१९. सहमति आवश्यक पर्ने: (१) बर्दिवास नगरपालिका भित्र कार्यक्षेत्र भएको संस्था दर्ता गर्दा वा कार्यक्षेत्र विस्तार गर्दा प्रदेश सरकारको सम्बन्धित मन्त्रालय वा सहकारी विभागमा नगरपालिकाको सहमति पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) प्रदेश सहकारी मन्त्रालय वा अधिकार प्राप्त कर्मचारी वा सहकारी विभागले उपदफा (१) बमोजिमको सहमति पेश गरे नगरेको एकीन गरी मात्र संस्था दर्ता वा कार्यक्षेत्रको स्वीकृति दिनु पर्नेछ ।

१००. कारवाही गर्न वाधा नपर्ने: यस ऐनमा लेखिएको कुनै कुराले कुनै व्यक्तिलाई प्रचलित कानून बमोजिम अदालतमा मुद्दा चलाउन वाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

१००
१००

१००

१०१. सम्पत्ति शुद्धिकरण सम्बन्धी प्रचलित कानून र निर्देशनको पालना : संस्थाले सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धी संघीय कानुनमा भएका व्यवस्थाका साथै तत् सम्बन्धमा नगरपालिकाले जारी गरेको कार्यविधि वा निर्देशन र नेपाल राष्ट्र बैंकको वित्तीय जानकारी एकाइबाट जारी भएका निर्देशिकाहरूको पालना गर्नु पर्नेछ ।

१०२. सहकारी विकास तथा प्रबढ्दन समिति : (१) नगरपालिकाले नगरप्रमुखको संयोजकत्वमा सरोकारवाला एवं विज्ञ समेतको प्रतिनिधित्व गराई एक सहकारी विकास तथा प्रबढ्दन समितिको गठन गरी सहकारीको प्रबढ्दन, विकास र नियमन सम्बन्धमा आवश्यक परामर्श लिने व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(२) सहकारी विकास तथा प्रबढ्दन समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१०३. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि कार्यपालिकाले आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

१०४. कार्यविधि तथा मापदण्ड बनाउने अधिकार: यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमको अधीनमा रही संस्थाको दर्ता, सञ्चालन, निरीक्षण तथा अनुगमनलाई व्यवस्थित बनाउन नगरपालिकाले नगरपालिकाको स्वीकृतिमा आवश्यक कार्यविधि तथा मापदण्ड बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

१०५. बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकार: यो ऐन कार्यान्वयनमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा यो ऐन र यो ऐन अन्तर्गत बनेको नियम प्रतिकूल नहुने गरी नगरपालिकाले बाधा अडकाउ फुकाउन सक्नेछ ।

१०६. बचाउ : सहकारी ऐन २०४८ बमोजिम भए गरिएका कामहरू यसै ऐन बमोजिम भए गरिएको मानिने छ ।

अनुसूची १
सहकारी संस्था दर्ता
निवेदन फारम

मिति :

श्रीमान् प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत,
बद्धवास नगरपालिकाको कार्यालय,
बद्धवास, महोत्तरी

विषय : दर्ता सम्बन्धमा ।

महोदय,

हामी देहायका निवेदकहरू देहाय बमोजिमको संस्था दर्ता गरी पाउन निवेदन गर्दछौं ।

(क) प्रस्तावित संस्थाको नाम :-

(ख) ठेगाना :-

(ग) उद्देश्य :-

(घ) मुख्य कार्य :-

(ङ) कार्यक्षेत्र :-

(च) दायित्व :-

(छ) सदस्य सङ्ख्या :-

(१) महिला ..... जना

(२) पुरुष ..... जना

(ज) शेयर पूँजी वापतको रकम :- रु. ....

(झ) प्रवेश शुल्क वापतको रकम :- रु. ....

(ञ) संलग्न कागजपत्रहरु : (१) निवेदकहरूको नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपिहरु, (२) सदस्यहरूको भेला र बैठकका निर्णयहरूको प्रतिलिपि, (३) निवेदकहरूको तोकिए बमोजिमको विवरण, (४) सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन (५) बैंक मौज्दातको विवरण, (६) विनियमको दुई प्रति ।

निवेदक

